

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΟΙ ΣΧΟΛΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Οἱ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν συγκεντρώσαντες ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ τοὺς κατοίκους ἀμφοτέρων τῶν πόλεων σχολικοὶ ἀγῶνες κατέδειξαν, ὅτι εἰσῆλθον ἐπὶ τέλος μετὰ τόσας περιπλανήσεις καὶ τόσο μακροῦ χρόνου ἀπώλειαν εἰς τὴν ὁδὸν ἀρτίας παιδαγωγίας τῆς νεότητος τοῦ ἔθνους, ἀφ' ἧς τόσας ἀναρτῶμεν δικαίας ἐλπίδας.

Καὶ ἡ ὁδὸς αὕτη εἶνε ἢ ἐκ παραλλήλου καὶ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὴν μόρφωσιν τοῦ πνεύματος ἀσκήσεις τῶν σωμάτων, ὅπως διαπλασθῶσιν ὀργανισμοὶ στερροὶ καὶ βωμάλαιοι, εὐσταθεὶ καὶ ὑγιῆ σώματα, διότι ταῦτα ἀποτελοῦν τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ βλαστάνουν καὶ ἀναπτύσσονται καρποφόρως αἱ ἀρτιαὶ καὶ ὑγιεῖς ἰδέαι καὶ τὸ φρόνημα τὸ εὐγενές.

Ἐδέησε νὰ παρέλθουν ἔτη μακρὰ, νὰ προσπέσῃ ἐπὶ τέλος εἰς τὴν ἀντίληψιν ἡμῶν ἡ ὑψηλὴ σημασία, τὴν ὁποίαν ἀποδίδει εἰς τὰς γυμναστικὰς ἀσκήσεις ἡ παιδαγωγία τῶν ἐν τῷ πολιτισμῷ προημμένων κρατῶν, ἰδίᾳ τῶν τῆς ἀγγλοσαξονικῆς φυλῆς, ὡς καὶ οἱ καρποὶ οὗς ἀποδίδουν αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις, οὐ μόνον ἐν τῇ διαπλάσει εὐσταλῶν σωμάτων, ἀλλ' ἐκ παραλλήλου καὶ ἰσχυρῶν ψυχῶν, εἰς ἃς μόνον γενναῖαι ἰδέαι, γενναῖα φρονήματα καὶ γενναῖαι ἀποφάσεις εἶναι οἰκτεῖαι—διὰ νὰ γίνωμεν ἐπὶ τέλος καὶ ἡμεῖς εἰσηγηταὶ τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, μετακαλοῦντες ταύτας ἀπὸ τῆς ζήτησης.

Καὶ ὅμως πρὸς τὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἱστορίαν οὐδενὸς ἔθνους ἦτο τόσο οἰκτεῖα ἡ γυμναστικὴ, ὅσον τοῦ ἡμετέρου.—Ὁ τι ἐδέησεν ἐπὶ τέλος νὰ μιμηθῶμεν ἐκ τῆς παιδαγωγίας τῶν Ἀγγλῶν, τῶν Ἑλβετῶν, τῶν Γερμανῶν, τῶν Σκανδιναυῶν, ἦτο οἰκειότατον εἰς τοὺς ἡμετέρους προγόνους· οἱ δὲ νέοι λαοὶ οὐδὲν ἄλλο ἐπραξάν ἢ νὰ συστηματοποιήσωσι τὴν γυμναστικὴν καὶ νὰ τὴν προσαρμόσωσι μεθοδικώτερον πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς φυσιολογίας, ὅπως πάντων τῶν μελῶν τοῦ σώματος ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἰσχυροποίησις χωρῆ ἐναρμόνιος.

Τῷ ὄντι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀνωτέρων μᾶλλον ἢ ἴσην κατεῖχον θέσιν αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις, ἐν σχέσει πρὸς τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος.—Τῶν σωμάτων ἡ προπόνησις ἦτο ἡ καλλιέργεια τοῦ ἔδαφους, τὸ ὅποιον παρεσκευάζετο, ὅπως καταστῆ πρόσφορον εἰς τὴν εἰσοχὴν

τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς παιδαγωγίας ἐλευθέρων πολιτῶν.

Διότι οὐ μόνον ἡ πνευματικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθικὴ παιδαγωγία, ἐν ἣ περιλαμβάνεται ἡ καλλιέργεια πάσης ἀρετῆς τῆς ψυχῆς, ἐρείδεται ἐπὶ ἀσφαλεστέρᾳ βάσει, ὅταν ἀπευθίνεται πρὸς μείρακας ἢ ἐφήβους ὑγιῶς καὶ ἰσχυρῶς διαπλαττωμένους κατὰ τὸ σῶμα.

Εἶνε ἀποδεδειγμένον, ὅτι τῆς ψυχῆς ἡ ἀρετὴ, ἣτις εἶναι ἀνδρεία, ἀπαντᾶται συνηθέστερον παράλληλος πρὸς τὴν ἀρετὴν τῶν σωμάτων. Ὁ βωμάλειος ἀνὴρ, ὁ ἀνὴρ μὲ τοὺς μῦς τοὺς χαλυβδίνους, τοῦ ὁποίου τὸ φρόνημα καὶ τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα δὲν κατατρυχῶν καὶ δὲν καταπονοῦν παντοειδεῖς νοσηραὶ ἐκδηλώσεις, εἶνε φυσικώτατον νὰ ἐμφορῆται πάντοτε ἰσχυρῶς πρὸς ἑαυτὸν πεποιθήσεως, νὰ βαίνη εὐθίως, καὶ οὐχὶ διὰ σκολιῶν ὁδῶν καὶ δολερῶν μηχανορραφιῶν ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τῆς ζωῆς· κατ' ἐξίρσεις δὲ μόνον εἰς σώματα καχεκτικὰ καὶ μαρασμώδη δὲν ἐνοικοῦν καὶ ἀνάλογοι τῆς σωματικῆς καταστάσεως ψυχαί.

Ἀπὸ ταύτης τῆς ἀπόψεως, ἀπόψεως ἀναμφισβητήτου ἀληθείας, ἡ γυμναστικὴ εἶνε παιδαγωγία κατ' ἐξοχὴν ἠθικοῦς· ἀπὸ ταύτης τὰ βόδινα χρώματα καὶ τὰ σώματα τὰ σφριγηλά ἐνὸς λαοῦ δὲν εἶνε μόνον κεφάλαιον ἰσχύος, ἀλλὰ καὶ κεφάλαιον ἠθικῶν ἐνὸς ἔθνους. Οὗτος εἶνε ὁ ἀπώτερος λόγος, δι' ὃν τὰ Ἀγγλοσαξονικὰ καὶ Σκανδιναυικὰ φύλα τόσην ἀπονέμουσιν τιμὴν εἰς τοὺς νικητὰς τῶν γυμναστικῶν καὶ τῶν ἀθλητικῶν ἀγῶνων καὶ τόσος περιβαλλεῖ τὴν νίκην αὐτῶν ἐνθουσιασμοῦ καὶ τόσαι ἐπευφημίαι· ἄλλως θὰ ἦτό τι πολὺ ταπεινὸν τόσαι ἐκδηλώσεις τιμῆς ἐκ μέρους δολικῆρου ἔθνους νὰ ἀποδίδονται πρὸς τὴν χυδαίαν δύναμιν τῶν σωμάτων, πρὸς τὴν ἀπλὴν ὑπεροχὴν τῆς ἰσχύος.

Οὐχὶ ταύτην ἐξυμνῶν ἐνεπνέετο ὁ Πίνδαρος τὰς ἀθηνάτους φῶδας του· οὐδὲ χάριν τῆς χυδαίας ὑπεροχῆς τῶν μυῶν ἤγειρον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἀνδριάντας εἰς τοὺς νικητὰς τῶν γυμναστικῶν καὶ τῶν ἀθλητικῶν ἀγῶνων.

Ἄν δὲ οἱ στρατηγοὶ αὐτῶν, ἂν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Φίλιππος ἔχαιρον πλεῖστον διὰ τὴν δάφνην τοῦ Ὀλυμπιονικῆς ἢ διὰ τὰς νίκας αὐτῶν, ἂν Διαγόρας ὁ Ῥόδιος ἐθνησκεν ὑπὸ τὸ βάρος τῆς εὐτυχίας τῶν Ὀλυμπιονικῶν υἱῶν του, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι εἰς τὰ στήθη τὰ εὐρέα καὶ ἰσχυρὰ, εἰς τὰ σώματα τὰ χαλυβδῖνα, τὰ ὅποια κατέκτων τὸν κότινον, ἐχαίρειζον τὴν σθεναράν,

τὴν μεγαλόφρονα ἔνοιον ψυχὴν, πρὸς ἣν μετὰ πεποιθήσεως ἠτένιζε τὸ ἔθνος.

Διὰ τοῦτο εἶνε πολὺ λυπηρὸν ὅτι τόσο ἐβράδυνε παρ' ἡμῶν ἡ μετάκλησις τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων ἐν τῇ ἐθνικῇ παιδαγωγίᾳ. Τοῦτο δὲ ὀφείλεται ἀναντιρρήτως εἰς τὴν ἀδρανῆ προσήλωσιν ἡμῶν πρὸς τοὺς ἐκπαιδευτικούς ὀργανισμούς, οἱ ὅποιοι ἐξεπονήθησαν εἰς χρόνους, καθ' οὓς ἦτο ἀδύνατος ἡ ἐξοικείωσις τῶν ὀργανωτῶν τῆς ἐθνικῆς παιδαγωγίας πρὸς ἰδέας εὐρείας καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ὁ χρόνος καὶ ἡ μακρὰ ἐξοικείωσις εἶχε προσδώσει ἐν τῇ συνειδήσει πάντων τὸν χαρακτήρα ἀδιασείτων ἀληθειῶν.

Τούτων ἕνεκα ἡμεῖς κρίνομεν ἐπιεικέστερον τὰς ἀσθενεῖς διαμαρτυρίας καὶ φυσικὸν τὸ αἰσθημα καταπλήξεως, τὸ ὅποιον διέδραμε τὸν κόσμον τῶν διδασκόντων, ὅταν εἰσέβαλεν εἰς τὴν σχολικὴν μόρφωσιν ἡ μεγάλη αὐτὴ ἐπανάστασις τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων, ἀξιοῦσα ὑπὲρ τῶν σωμάτων μέγα μέρος τοῦ χρόνου, ὁ ὁποῖος ἀποκλειστικῶς διετίθετο πρὸς καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος. — Εἶνέ τι μέγα ἡ ἕξις καὶ ἡ κατ' αὐτῆς ἐπανάστασις δὲν δύναται νὰ ἦται ἀπολύτως ἀνώδυνος.

Ὅπως δὴποτε σήμερον καὶ παρ' ἡμῶν καὶ ἀνωθεν ἀπὸ τῶν διοικούντων καὶ κάτωθεν ἐν τῇ λαϊκῇ συνειδήσει ἡ ἀνάγκη τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων ἔτυχε πανδημοῦ ἀναγνωρίσεως.

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν νίκην ὑγιούς ἐθνικῆς παιδαγωγίας.

Πρέπει ἐν πρώτοις νὰ ἀντιδράσωμεν κατὰ τοῦ ἀφικόρου τοῦ ἡμετέρου χαρακτήρος, εἰς ὃ ὀφείλεται ἡ ἐγκατάλειψις καὶ ἄλλων γενικωτέρων τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος ἐργασιῶν, εἰς ἃς σπασμωδικῶς μετὰ μακρὰ διαλείμματα ἐπιδιόμαθα ἐκάστοτε. Διότι εἰμεθα εὐεπίφοροι ἐπὶ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ χρησιμοῦ εἰς τὰς ἰσχυρὰς ῥιπὰς τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις ὅμως κατασβέννυται ταχέως ὡς ἐξ ἀχύρων ἰσχυραὶ φλόγες. Ὁ ἐνθουσιασμός δὲν εἶνε ἐγγύθις ἐπαρκῆς, ὅτι αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις ἐνεκλιματίσθησαν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ παιδαγωγίᾳ μονίμως καὶ καρποφόρως. Πρέπει νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ μόνιμος ἐξοικείωσις, ἡ ὁποία δημιουργεῖ τὴν δευτέραν φύσιν· ταύτην δὲ δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ μόνη ἡ ἀπὸ τῆς κεντρικῆς διοικήσεως τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπιμόνος καὶ αὐστηρὰ ἐπιβολὴ τῆς γυμναστικῆς.

Υφίσταται δὲ καὶ ἄλλος κίνδυνος ὁ ἐξῆς: Ὁ περιορισμὸς τοῦ ζήλου ἡμῶν, καὶ τῆς ἐποπτείας τῶν ἀρμοδιῶν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων εἰς μόνην τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὸ πολὺ τὰς πρωτεύουσας πόλεις τοῦ κράτους· τῆς προνομιακῆς ταύτης προόδου τῆς πρωτεύουσας καὶ ὀλίγων προνομιοῦχων πόλεων ἐπὶ παραμελήσει ὅλου τοῦ ἄλλου ἔθνους ἔχομεν πικρὰ δείγματα καὶ ἐκ πλείστων ἄλλων ἐκδηλώσεων.

Ἐὰν αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις ἀποτελοῦν ὄντως ἐθνικὴν ἀνάγκην, δέον ἢ τροφὴ αὕτη τῶν μυῶν νὰ παρέχεται ἐξ ἴσου καὶ ποιωτικῶς καὶ ποσωτικῶς εἰς ὅλα τοῦ κράτους τὰ σχολεῖα· καὶ τὸ ταπεινότερον δημοτικὸν σχολεῖον τοῦ ἀσημετέρου χωρίου, ὅπως ἔχει τὸ αὐτὸ πρόγραμμα διδασκαλίας, πρέπει καὶ κατὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων καὶ κατὰ τὴν παροχὴν τῶν ὑπὲρ τούτων μέσων ὑπὸ τῶν δήμων καὶ τῆς πολιτείας νὰ ἐξομοιοῦται πρὸς τὸ ἀριστον τῆς πρωτεύουσας· τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τῶν ἐλληνικῶν σχολείων καὶ τῶν γυμνασίων τῆς ἐσχάτης ἐπαρχιακῆς κωμοπόλεως.

Ἄνευ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἀνάγκης τοῦ ὁμοιομόρφου τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων καθ' ὅλον τὸ κράτος, οὔτε ὁ ἐθνικὸς τῆς γυμναστικῆς σκοπὸς ἐξυπηρετεῖται, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ συντάγματος ἐπηγγελμένη ἰσότης, ἡ ὁποία ἐπὶ τοσοῦτων δυστυχῶς ἀντικειμένων ἀποσβίνει ἰδανικῆ.

Ἐγγύθισιν δὲ πρακτικωτάτην τῆς ὁμοιομόρφου ταύτης διδασκαλίας καὶ ἔλεγχον αὐτῆς θὰ ἀπέτελει πλὴν ἄλλων καὶ ἡ καθιέρωσις Πανελληνίων σχολικῶν ἀγῶνων, οἵτινες νὰ τελῶνται διακεκριμένως καὶ αὐτοτελῶς, καὶ καθ' οὓς θὰ συναγωνίζονται οἱ ἀριστεῖς τῶν διαφόρων τῆς Ἑλλάδος σχολείων, ὅπως συναγωνίζονται τὰ πανεπιστήμια καὶ τὰ κολλέγια τῆς Ἀγγλίας εἰς κολυμβητικούς καὶ ἄλλους ἀγῶνας. Ὑπὸ τιοῦτον σύστημα γενικῶν οὕτως εἰπεῖν καὶ συλλήθῃ ἐξετάσεων τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων τοῦ ὅλου ἐκπαιδευμένου ἔθνους, ἡ γυμναστικὴ θὰ λάβῃ καθολικὴν καὶ ἐνιαίαν μορφήν, ἡ παραμέλησις δὲ τῶν ἐπαρχιακῶν σχολείων ὑπὸ τοῦ κέντρου, ἡ τόσον πάντοτε συνήθης, θὰ ἀποβῇ ἀδύνατος.

Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ἡ γυμναστικὴ καὶ γενικώτερον, αἱ παντὸς εἶδους σωματικαὶ ἀσκήσεις δὲν πρέπει νὰ ἀποτελοῦν ἀποκλειστικὴν προνομίαν τῆς σπουδαζούσης μόνον νεότητος καὶ ταύτης κατὰ μόνους τοὺς μαθητικούς χρόνους.

Διὰ νὰ ἐκπληροῦν τὸν μέγαν αὐτῶν προορισμὸν αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις πρέπει νὰ ἀποτελοῦν καὶ παιδαγωγίαν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ψυχαγωγίαν λαϊκὴν.

Ἐγγύθισιν ἐπανειλημμένως περὶ τῆς σπουδῆς μεθ' ἧς ὁ ἀγγλικὸς λαός, ἀστοὶ καὶ ἀπλοὶ ἐργάται, μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐργασιῶν σπεύδουσι πρὸς τοὺς ἰδιωτικούς περικλειστούς χώρους, ἢ τὰ ὑπὸ τῶν κοινοτήτων καὶ εἰς τὰς ἐσχάτας κωμοπόλεις συντηρούμενα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ πάρκα διὰ νὰ παίξουν τὸ κρίκετ ἢ τὸ λοντέννυς.

Ἀλλὰ μέχρι τοῦδε διέφυγεν ἡμᾶς, ὅτι ὅπως κατανικηθῇ ἡ φυσικὴ ἀντιπαθεῖα καὶ τῶν παιδῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὰς σωματικὰς ἀσκή-

σεις δὲν ἀρκεῖ ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς φιλοτιμίας διὰ τῶν ἀγωνισμάτων, ἀλλὰ πρέπει νὰ μεταλάβουν ἐν μέρει αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις καὶ τοῦ χαρακτήρος καὶ ἐπομένως τοῦ ἔλκυστικῶν θελήτρου παιδιᾶς, ἡ ὁποία παρ' ὅλον αὐτῆς τὸ ὄνομα, πρέπει νὰ εἶνε ψυχαγωγία πάσης ἡλικίας. Τότε αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις θὰ καταστῶσι δημῶδες, προσφιλεῖς, λαϊκαί.

Τοῦτο ἐνόησαν κάλλιστα οἱ Ἄγγλοι καὶ διὰ τοῦτο αἱ ἐθνικαὶ παιδιὰ ἀποτελοῦν τοὺς σπουδαιότερους παράγοντας τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων.

Ἄλλ' αἱ ἐθνικαὶ παιδιὰ δὲν μετακαλοῦνται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς· δύναται νὰ τὰς εἰσαγάγῃ καὶ νὰ τὰς καλλιεργῇ μερὶς τις τῆς κοινωνίας, ἀλλ' αὕτη ἀποτελεῖ τοιαύτην μικροσκοπικὴν μειονοψηφίαν ἀπέναντι τοῦ ὅλου ἔθνους, ὥστε οὐδ' ὑπολογίζεται ἡ ἐκ τῶν παιδιῶν τούτων ὠφέλεια.

Καὶ οὕτως ἐρχόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ ἀρθρου τούτου.

Ὅτι ἀφοῦ αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις ὅπως γενικευθοῦν καὶ ἐκλαϊκευθοῦν, ὅπως καταστῶσι εἰς πάντας ἀγαπηταί, πρέπει νὰ μεταλάβουν τοῦ χαρακτήρος παιδιᾶς, δέον οἱ ἔχοντες ἀρμοδιότητα πρὸς ῥύθμισιν τῆς σωματικῆς παιδαγωγίας τοῦ ἔθνους νὰ γείνουν οἱ ῥυθμισταὶ γυμναστικῶν ἐθνικῶν παιδιῶν, λαμβανόμενων εἴτε ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐθνικοῦ βίου εἴτε ἐκ τοῦ νεωτέρου εἴτε κάλλιον ἐξ ἀμφοτέρων.

Τοιαῦται παιδιὰ γενικευόμενα θὰ καταστῶσι δημῶδες· θὰ ἀγαπηθοῦν καὶ ὑπὸ τῶν σπουδαζόντων μερῶν καὶ ἐφήδων καὶ ὑπὸ τῶν λαϊκῶν τάξεων, καὶ θὰ εἰσέλθουν εἰς αὐτὴν τὴν ψυχαγωγίαν τοῦ λαοῦ, τρεπομένου χάριν τούτων εἰς ἀναπεπταμένα εἰσὶν ἀνά τὰς ἐξοχὰς, κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς σχολῆς. — Τοιαῦται ἐθνικαὶ παιδιὰ θὰ κατακτήσῃσι μέγα μέρος τοῦ χρόνου, τὸν ὁποῖον ἀπορροφῶν σήμερον ἀπὸ τὸν λαὸν τὰ καφενεῖα καὶ τὰ οἰνοπωλεῖα.

ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ

Η ΕΥΤΥΧΙΑ

Μὴν τὴ ζητᾶς τὴν Εὐτυχία
Στὴν τρέλλα καὶ στὴν παραζάλη
Στὴ σιωπῇ, στὴν ἡσυχία,
Ἐκεῖ θὰ βρῆς τὴν Εὐτυχία
Πάναγνη, ἀμόλυντη, μεγάλη.

Ἡ θάλασσα ἡ γαληνεμένη
Τὴν Εὐτυχία ζωγραφίζει.
Ἡμερῆ, ἀσάλευτη ἀπομένει
Κι' ἀμίλητη, γαληνεμένη,
Ὁ ἥλιος τὴ χρυσοφατίζει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Ν. ΓΙΑΜΑΛΑΚΗΣ

Σύμβουλος τῆς Α' Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν Θρησκευμάτων.

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗΙ

Ὅτε κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1899 ἐσχηματίζετο ἡ πρώτη Ἀυτόνομος Κυβέρνησις ἐν Κρήτῃ ὑπὸ τοῦ λατρευτοῦ Ἡγεμόνος ἡμῶν Γεωργίου, ἡ ὑπερμετρος χαρὰ ἐπὶ τῇ κτηθείσῃ ἐλευθερίᾳ δὲν ἐπέτρεπεν ἡμῖν νὰ ἀναμετρήσωμεν τὸ μέγεθος καὶ τὰς δυσχερεῖας τοῦ εἰρηνικοῦ ἀγῶνος εἰς τὸν ἕκτοτε εἰσηρχόμεθα.

Πανταχοῦ ἐρείπια, ἐρήμωσις καὶ καταστροφή, τὰ πάντα ἐκ θεμελιῶν ἔδει νὰ ὀργανωθῶσιν ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Φυσικῶ τῷ λόγῳ οὔτε ὑπῆρχον οὔτε ἐλειτούργουν σχολεῖα, πλὴν τινῶν τὰ ὁποῖα προχείρως εἶχον ἰδρύσῃ αἱ ἐκασταχοῦ Κοινότητες. Ὁ κ. Ν. Γιαμαλάκης, εἰς τὸν ἀνετίθη ἡ διεύθυνσις τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν Θρησκευμάτων, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι συνάδελφοί του, ὄφειλε νὰ ἀνεγείρῃ ἐκ θεμελιῶν τὸ ἐκπαιδευτικὸν οἰκοδόμημα· ἡ τοιαύτη δὲ κατάστασις πραγμάτων εἶχε μὲν καὶ πλεονεκτήματα, διότι τῆς δημιουργίας ἡ ἐλευθερία ἦτο σχεδὸν ἀπεριόριστος, ἀλλὰ πολὺ πλείονας δυσχερεῖας, διότι περὶ πάντων ἔδει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νὰ μεριμνήσῃ καὶ δὴ κατόπιν τοσοῦτον καταστρεπτικῆς Ἐπανστασεως.

Δὲν συνεπληρώθησαν ἀκόμη δέκα μῆνες ἀφ' ἧς ἤρξατο ἡ ὑπὸ τοιοῦτους ἄρους ὀργάνωσις τῶν σχολείων τῆς Κρήτης. Ἀλλὰ, καίτοι πλείστα βεβαίως ὑπολείπονται ἐτι νὰ γίνωσι, καὶ ὅτι μέχρι τοῦδε ἐπετεύχθη, εἶναι ἱκανὸν νὰ μαρτυρήσῃ τὸν ζήλον, ὅστις ἐμπνέει τοὺς ἀναλαβόντας

τὸ δυσχερὲς τῆς ὀργανώσεως ἔργον ἐν τε τοῖς ἄλλοις κλάδοις καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ ἐκπαιδευτικῷ.

Διοικητικὴ καὶ ἐπιθεωρητικὴ τῶν σχολείων.

Πρώτιστον πάντων ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ κανο-

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΕΡΔΙΚΑΡΗΣ

Γεν. Ἐπιθεωρητὴς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

νισθῆ ὁ τρόπος τῆς τῶν σχολείων διοικήσεως καὶ ἐπιθεωρήσεως. Διορίσθησαν τέσσαρες νομαρχ. ἐπιθεωρηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἐκ τῶν μάλιστα μεμορφωμένων καθηγητῶν ληρθέντες, εἰς ἀνετέθη ἢ κατὰ νομοὺς διοικήσεως καὶ ἐπιθεωρήσεως τῶν δημοτικῶν σχολείων, καὶ εἰς γενικὸς ἐπιθεωρητῆς, ὅστις τὸ μὲν προεδρεύει τοῦ ὑπὸ τῶν νομαρχιακῶν ἐπιθεωρητῶν ἀποτελουμένου ἐποπτικοῦ συμβουλίου, τὸ δὲ ἐπιθεωρεῖ τὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ δημοσιεῖ κατ' ἔτος ἐνιαύσιον τεύχος ἐν ᾧ κατοπτρίζεται πᾶσα ἡ ἐπιτόπιος ἐκπαιδευτικὴ κίνησις· παρ' ἐκάστῳ δὲ νομαρχιακῷ ἐπιθεωρητῇ προστέθη τελευταῖον ὡς βοηθὸς ἀπόφοιτός τις τῶν νέων ἑλλην. διδασκαλείων, ὅστις καὶ ἀναπληροῖ τὸν ἐπιθεωρητὴν, ὅταν περιοδύη ἀνά τὰς ἐπαρχίας. Καὶ ἐκανονίσθη ἡ ἱεραρχικὴ τάξις τῶν λειτουργῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως, οὕτως ὥστε οἱ μὲν διδασκαλοὶ καὶ καθηγηταὶ ὑπόκεινται ἀμέσως εἰς τοὺς διευθυντὰς τῶν οἰκείων ἐκπαιδευτηρίων καὶ εἰς αὐτοὺς ὀφείλουσι ν' ἀναφέρωνται διὰ πᾶσαν σχολικὴν ὑπόθεσιν, οἱ δὲ διευθυνταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων εἰς τοὺς νομαρχιακοὺς ἐπιθεωρητὰς, οὗτοι μετὰ τῶν γυμνασιαρχῶν καὶ διευθυντῶν τῶν Προγυμνασίων εἰς τὸν Γενικὸν ἐπιθεωρητὴν, καὶ συγκροποῦνται ἡ ὅλη σχολικὴ διοίκησις ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως Συμβουλίου, ὅστις ἀποφασίζει ἐπὶ πάντων τῶν σχολικῶν ζητημάτων τῶν ὑπεβαλλόμε-

νων αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Γεν. ἐπιθεωρητοῦ καὶ προκαλεῖ τοῦ Ἡγεμόνος τὴν ἐπικύρωσιν, ἐνθα τοιαύτη ἀπαιτεῖται. Τὸ ἐποπτικὸν συμβούλιον, κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς συνερχόμενον ἐν Χανίοις κανονίζει τὰ προγράμματα, ὀρίζει τὰ διδακτικὰ βιβλία καὶ προτείνει τὰς ὑπὸ τῆς πείρας δευχθείσας ἀναγκασίας μεταρρυθμίσεις. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου, τῶν νομαρχιακῶν ἐπιθεωρητῶν ἕκαστος συγκαλεῖ περὶ ἑαυτὸν ἅπαξ τοῦ ἔτους τοὺς διδασκάλους τοῦ νομοῦ, συλλέγει ἐκ τῆς ἐν κοινῇ γενομένης συζητήσεως τῆς πείρας ἐκάστου τὰ πορίσματα καὶ τὰς παρατηρήσεις, καὶ ὑπεβάλλει κατ' Αὐγουστον τῷ ἀνωτάτῳ συνεδρίῳ, ὅπερ ἀποτελούμενον ὑπὸ τῶν ἐπιθεωρητῶν, τῶν γυμνασιαρχῶν, ἐνὸς ἐπισκόπου, ἐνὸς νομομαθοῦς καὶ ἐνὸς ἱατροῦ, προεδρευόμενον δὲ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως Συμβουλίου ἢ τούτου κωλυομένου ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, συντάσσει τὰ ἀναγκαῖα ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια ὅπως ὑπεβληθῶσι κατὰ μὲν τὴν πρώτην διετίαν τῷ Συμβουλίῳ τοῦ Ἡγεμόνος, κατόπιν δὲ τῇ ἀντιπροσωπείᾳ τῆς νήσου, ἅπαξ κατὰ διετίαν συνερχομένη.

Διοργάνωσις τῶν Σχολείων.

Οἱ ἐπιθεωρηταί, κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1899 διορισθέντες, ἐξῆλθον εὐθὺς εἰς περιοδείαν ἀνά τὴν νήσον, περιῆλθον πάντα τὰ χωρία πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν, ἐξήτασαν δι' ἰδίας ἀντιλήψεως τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας καὶ ἐγνωμοδότησαν

ΚΥΡΙΑΚΟΣ Χ. ΧΕΛΙΟΥΔΑΚΗΣ

Νομαρχ. Ἐπιθεωρητὴς Χανίων καὶ Σφακίων.

ἔπειτα περὶ τοῦ ποῦ καὶ ποῖα δημοτικὰ σχολεῖα εἶδει νὰ ἰδρυθῶσι καὶ τίνες ἐκ τῶν ὑποψηφίων διδασκαλῶν εἶδει νὰ προτιμηθῶσιν ἢ πρώτη αὕτη τῶν ἐπιθεωρητῶν περιοδεία ἦτο μὲν ἀπαράιτητος, ὅπως ὑπαρξῶσιν ἀσφαλῆ ὅπως ὅποτε

δεδομένα, ἐφ' ὧν νὰ στηριχθῆ τῶν σχολείων ἡ ὀργανώσις· ἀλλὰ καὶ ἄλλως εὐηρέστησε λίαν τοὺς χωρικοὺς, διότι πρώτην φοράν εἶδον ἀπτήν ἐκ τοῦ πλησίον Κυβερνητικὴν περὶ τῶν σχολείων μέριμναν, ἐν ᾧ πρότερον, εἴ τι ἐγένετο καλόν,

Γ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ

Νομαρχ. Ἐπιθεωρητὴς Ρεθύμνου.

ὀφείλετο εἰς τὰς φροντίδας τῶν κοινοτήτων μόνον, καὶ ἐχαιρέτιζον τοὺς ἐπιθεωρητὰς εἰς τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἀρχομένης ταξέως, εὐνομίας καὶ Κυβερνητικῆς ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ φροντίδος. Μετὰ τὴν ἐκ τῆς περιοδείας ἐπάνοδον τῶν ἐπιθεωρητῶν ἐπὶ τῇ βασει τῶν συγκομισθεισῶν πληροφοριῶν καὶ μελέτης τῶν τελευταίων μεταρρυθμιστικῶν ἐργασιῶν τοῦ ὑπὸ τὸν κ. Εὐταξίαν ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἐξ ὧν ἐπετράπη τοῖς ἡμετέροις εὐμενῶς λίαν νὰ ὠφελθῶσι καὶ διὰ προφορικῶν ἀνακοινώσεων καὶ δι' ἀποστολῆς τῶν σχετικῶν νομοσχεδίων, προσετιδὲ καὶ ἐξ ἄλλων μελετῶν τῆς τε ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι ἰσχυροῦς νομοθεσίας καὶ ἄλλων ξένων ἐκπαιδευτικῶν νόμων, κατηρτίσθη ὁ ὀργανισμὸς τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως, ὅστις ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς ὀλομελείας τοῦ Συμβουλίου καὶ κυρωθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡγεμόνος ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ἀπὸ τῆς 1ης Ὀκτωβρίου τοῦ 1899.

Κατὰ τὸν ὀργανισμὸν τοῦτον τὰ μὲν νηπιαγωγεῖα διὰ τὴν μέχρι τοῦ 6 ἔτους ἡλικίαν ἀφίονται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν· δημοτικὰ δὲ σχολεῖα ἐκ 4 τάξεων ἀποτελούμενα ἰδρύονται πανταχοῦ ἐνθα ὑπάρχουσι τοῦλάχιστον 20 μαθηταὶ μὴ δυνάμενοι ἕνεκα μακρᾶς ἀποστάσεως νὰ φοιτήσωσιν εἰς ἄλλο σχολεῖον. Ἄνωτερα δημοτικά, ἐκ τριῶν τάξεων ἀποτελούμενα, ἰδρύονται ἀνά ἐν ἐν τε ταῖς πόλεσι καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, Γυμνάσια δὺο, τὸ μὲν ἐν Χανίοις τὸ δὲ ἐν Ἡρακλείῳ, ὧν ἐκάτερον περιλαμβάνει πρὸς τῷ φιλολογικῷ καὶ παιδαγωγικῷ τμημα

ἦτοι Διδασκαλεῖον, καὶ δύο Προγυμνάσια, τὸ μὲν ἐν Ρεθύμνῳ τὸ δὲ ἐν Νεαπόλει. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐν Ἱεροδιδασκαλεῖον ἐν τῇ Μονῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἦτοι σχολή, ἧς οἱ τρόφιμοι εἶναι προωρισμένοι νὰ γίνωνται ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ βοηθοὶ διδασκαλῶν ἐν δημοτικαῖς σχολαῖς ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς χειροτονίας αὐτῶν.

Μαθήματα διδάσκται ἐν τοῖς δημοτικαῖς σχολαῖς ὀρίζονται ἐκτὸς τῶν συνήθως διδασκομένων καὶ τὰ καθήκοντα καὶ δικκιώματα τοῦ συνταγματικοῦ πολίτου, ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, καὶ ἐν μὲν τοῖς τῶν ἀρρένων γεωργικὰ μαθήματα ἐν ἀγροκηπίαις, τὰ ὅποια προθυμότερα παρεχώρησαν αἱ κοινότητες τῶν χωρίων δι' ἕκαστον σχολεῖον, ἐν δὲ τοῖς τῶν θηλέων ἐργόχειρα καὶ σπυροτροφία· ἐν δὲ τοῖς ἀνωτέροις δημοτικαῖς ἢ διδασκαλεῖα ἐν γένει τείνει νὰ προσλαβῇ σὺν τῷ χρόνῳ πρακτικώτερον χαρακτήρα καὶ νὰ ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς ἀνάγκας ἐκείνων, οἵτινες δὲν μέλλουσι νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς σπουδὰς ἀνωτέρας· διὸ καὶ ἡ χειροτεχνία (travail manuel) εἰσάγεται δοκιμαστικῶς εἰς τὰ ἐν ταῖς πόλεσι τοιαῦτα σχολεῖα ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Ἡ φοίτησις εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἀπὸ τοῦ 6 ἔτους τῆς ἡλικίας ἀρχομένου μέχρι τοῦ 9 συμπληρωμένου, ὑποχρεωτικὴ ἐπίσης εἶναι κατὰ τὰ πρώτα ἔτη καὶ δι' ἐκείνους ἐκ τῶν μέχρι 12 ἔτων, οἵτινες δὲν γινώσκουσι τοῦλάχιστον ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν.

ΕΜΜ. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

Νομαρχ. Ἐπιθεωρητὴς Ἡρακλείου.

Καίτοι δὲ καὶ ἐκ τῶν περιστάσεων δὲν ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ ἐπιδιωχθῆ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ αὐστηρὰ ἐφαρμογὴ τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως, ἐν τούτοις, καθόλου εἰπεῖν, μάλλον ἀπασχλεῖ τὴν Κυβέρνησιν τὸ πὼς νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὸν μέ-

γαν ἀριθμὸν τῶν συρρευσάντων εἰς τὰ σχολεῖα παίδων, ἢ τὸ νὰ ἀναγκάσῃ εἰς φοίτησιν τοὺς δυστροποῦντας. Τόσον μεγάλη, εἶπερ ποτέ, δεικνύται τῶν κατοίκων ἡ φιλομάθεια. Τόσον πολὺ ἐννοοῦσι τὰς ἐκ τῆς νέας τῶν πραγμάτων τάξεως ἐπιβαλλομένας ὑποχρεώσεις.

Γυμνάδια, Διδασκαλεῖα καὶ Προγυμνάδια.

Ἀποφοιτῶν ὁ μαθητὴς τῆς τετάρτης τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, ἐὰν μὲν δὲν σκοπῇ νὰ ἐξακολουθήσῃ σπουδὰς ἀνωτέρας, τρέπεται εἰς τὰ ἀνώτερα Δημοτικὰ σχολεῖα, ὅπου μετὰ τριετῆς σπουδᾶς ἐξέρχεται εἰς τὸν βίον ἐφωτισμένος μὲ τὴν ἀναγκαίαν πρακτικὴν μόρφωσιν· οἱ δὲ ἐπιμένοντες ὑψηλοτέρως παιδεύσεως ἀπὸ τῆς Δ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ μεταβαίνουν εἰς τὸ ἑπταετῆς Γυμνάσιον, ὅπερ ἀπὸ τῆς Ε' τάξεως διχαζόμενον εἰς δύο τμήματα, φιλολογικὸν καὶ παιδαγωγικόν, ἢ προάγει εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοὺς μέλλοντας τῆς ἐπιστήμης ἐργάτας, ἢ παρασκευάζει δημοδιδασκάλους ἀξιούς τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν ἀποστολῆς. Εἰς τοῦτο τὸ παιδαγωγικὸν τμήμα δύνανται καὶ τῶν ἀνωτέρων Δημοτικῶν σχολείων ἀπόφοιτοι νὰ καταταχθῶσιν, ἀφοῦ ὅμως ἐπὶ ἐν ἔτος ἀκούσῃσι τὰ μαθήματα μιᾶς προπαρασκευαστικῆς τάξεως. Ὅστε οἱ ἀπὸ τῆς Δ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ ἀποχωρισθέντες δύνανται νὰ συναντηθῶσιν καὶ αὐθις ἐν τῷ παιδαγωγικῷ τοῦ Γυμνασίου. Ἐν γένει ἡ Κυβέρνησις τῆς νήσου φαίνεται μεριμνῶσα ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως μάλιστα· καὶ διὰ τοῦτο ἐν ᾧ ἐδυσχέρανε σπουδαίως τὴν εἰς τὰς ἐπιστήμας ἄγουσαν δι' ἐπιβολῆς διδασκτρων, τούναντιον τοῖς κατατασσομένοις εἰς τὸ παιδαγωγικὸν τμήμα ἡ διδασκαλία παρέχεται δωρεάν. Τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος οἱ μαθηταὶ καταβάλλουσι 10—15 χρυσᾶς δραχμᾶς κατὰ μῆνα· χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ κλείηται ἡ θύρα εἰς μαθητὰς ὁμολογουμένως ἀπόρους, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ εὐφρεῖς καὶ ἐπιμελείς, οὓς, ἐὰν τῶν καθηγητῶν ὁ Σύλλογος συστήσῃ ὡς τοιοῦτους, ἀπαλλάσσει τῶν διδασκτρων τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐκπαιδεύσεως· καὶ ὑπάρχουσι μὲν οἱ μεμφόμενοι τὸν περιορισμὸν τοῦτον τῆς πρὸς ἐπιστημονικὰς σπουδὰς τάξεως, ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις ἀξιοῖ, δι' ὧν παρενέβηκε δυσχερειῶν, ὅτι τὸ μὲν ἀπαλλάσσει τὴν Πολιτείαν ἀέργων ἢ ἀτελῶς κατηρτισμένων ἐπιστημόνων, τὸ δὲ σώζει τοὺς πρὸς τοιαύτας σπουδὰς ἀνεπιτηδείους, ἐγκαίρως τρέπουσα εἰς ἄλλα τοῦ βίου ἐπαγγέλματα, χωρὶς νὰ ἀδικῇ τὴν ἐπιστήμην ἀποκλείουσα ταύτης τὴν εὐφυῆς ἡσάκις ἤθελεν ἀναρρῆσαι τοιαύτη μεταξὺ τῶν ἀπόρων τάξεων.

Ὡς πρὸς τὸ παιδαγωγικὸν τοῦ γυμνασίου τμήμα ἡ Πολιτεία φρονοῦσα ὅτι οἱ δημοδιδασκαλοὶ ἐκτὸς τῆς παιδαγωγικῆς καὶ διδακτικῆς μεθόδου ἀπαιτεῖται νὰ ἔχωσι καὶ μόρφωσιν ἐγκυ-

κλοπαιδικὴν εὐρυτέραν τῆς παρεχομένης συνήθως ἐν τοῖς ἑλλήν. διδασκαλείοις, ὑποχρεοῖ τοὺς σπουδάζοντας ἐν αὐτῷ νὰ διακούωσι πλήρη τὴν σειρὰν τῶν γυμνασιακῶν μαθημάτων, μόνον τῶν λατινικῶν ἀπαλλασσόμενοι, καὶ μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἑπταετῶν ἐν τῷ γυμνασίῳ σπουδῶν νὰ ἀσκῶνται πρακτικῶς ἐπὶ ἐξάμηνον ἔτι περὶ τὸ διδασκαλικὸν ἔργον. Οὕτω δὲ ἐλπίζεται, ὅτι οἱ τρόφιμοι τῶν διδασκαλείων μας καὶ λόγῳ γνώσεων καὶ λόγῳ διδακτικῆς μεθόδου, οὐδαμῶς θὰ ὑστερῶσι τῶν ἀποφοιτῶν ἄλλων ἑλληνικῶν διδασκαλείων. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐπιδωκομένου σκοποῦ ἐξαρτᾶται ὄχι τὸσον ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ὁργανώσεως ὅσον ἐκ τῆς ἰκανότητος καὶ τοῦ ζήλου ἐκείνων, οἵτινες ἐκλήθησαν νὰ διευθύνωσι τὰ διδασκαλεῖά μας. Ὁφείλομεν δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπέδωκε τὴν προσήκουσαν σπουδαιότητα οὐδαμῶς φεισθεῖσα δαπάνης πρὸς εὐρεσιν προσώπων, ἀξίων τοῦ μεγάλου ἔργου εἰς ὃ ἐκαλοῦντο. Ὅχι μόνον πρὸς τοὺς ἐξοχωτέρους τῶν παρ' ἡμῖν παιδαγωγικῶν ἀνδρῶν ἀπετάθη, ἀλλὰ καὶ ἐξ Εὐρώπης ἐζητήθησαν τοιοῦτοι καὶ θὰ εἴχομεν ἴσως ἥδη εὐρωπαίους παιδαγωγοὺς διευθυντὰς τῶν διδασκαλείων καὶ καθόλου τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως ὁργανωτὰς, ἂν μὴ ἐπιειγομένη ἡ Κυβέρνησις, διότι εἶχε πολὺ προχωρήσει τὸ σχολικὸν ἔτος, ἠρκεῖτο εἰς τὴν ἐκ τῶν ἐνότων ὁργανῶσιν. Τελεία δὲν δυνάμεθα ἀκόμη νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι τῶν διδασκαλείων μας ἡ ὁργάνωσις, διότι ἐλλείπουσιν ἔτι καὶ ἄλλα τινὰ καὶ τῶν τεχνικῶν μαθημάτων οἱ διδάσκαλοι. Ἄλλ' ἐλπίζεται ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐπιόντος σχολικοῦ ἔτους τὰ κενὰ θέλουσι συμπληρωθῆ, ἀπρόσκοπτος δὲ καὶ τελείως ἐν πᾶσι κατηρτισμένον θέλει λειτουργήσῃ τὸ φυτῶριον τῶν μελλόντων δημοδιδασκάλων.

Ἡ ὑπὲρ τοῦ παιδαγωγικοῦ τμήματος ἰδιάζουσα μερίμνα, δεδικοιοιογημένη διὰ τὴν παντελῆ σχεδὸν ἑλλειψίν δημοδιδασκάλων (ἐξ 700 τοιοῦτων μόλις περὶ τοὺς 25 εἶναι ἀπόφοιτοι διδασκαλείων) ἐκδηλοῦται ὄχι μόνον διὰ τοῦ ὅτι οἱ σπουδάζοντες ἐν αὐτῷ εἶναι ἀπηλλαγμένοι διδασκτρων, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ὅτι οἱ τρόφιμοι τοῦ διδασκαλείου εὐθὺς μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν τῶν ἔχουσιν ἐτοιμὴν δημοσίαν θέσιν μόνιμον μὲ μνησιαῖον μισθὸν ἀπὸ 100 μέχρις 180 χρυσῶν δραχμῶν, κατὰ πενταετίαν ἀυξανόμενον, μισθὸν, ὃν δὲν ἔχουσι πάντοτε πολλοὶ ἐπιστήμονες ἐξεσφαλισμένον.

Ὁ θρησκευτικὸς χαρακτὴρ τῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ ἡμετέρα Κυβέρνησις, κατανοοῦσα ὅτι ἡ διὰ τῶν σχολείων ἐπιδωκομένη ἠθικὴ μόρφωσις δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἂν μὴ ληφθῇ ὡς βᾶσις κατὰ τὴν διδασκαλίαν ἡ θρησκευτικὴ τῆς νέας

γενεᾶς διαπαιδαγώγησις, ἐφρόντισε νὰ ἐνισχύσῃ τὸ θρησκευτικὸν στοιχεῖον ἐν τῇ καθόλου ἐκπαιδεύσει ἀπὸ τῆς κατωτάτης μέχρι τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος αὐτῆς.

Ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖῳ πλὴν τῶν ἄλλων θρησκευτικῶν μαθημάτων, ἐρμηνεύεται κατὰ Σαββατον καὶ κατὰ πᾶσαν παραμονὴν μεγάλης ἐορτῆς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ ψάλλονται σχετικὰ πρὸς τὴν ἐορτὴν ᾠδαὶ καὶ τροπάρια, δδηγούνται δ' οἱ παῖδες εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ πᾶσαν ἐορτὴν ὑπὸ τῶν διδασκάλων ἐν τάξει.

Ἡ τοιαύτη θρησκευτικὴ διδασκαλία λαμβάνει ἐμφαντικώτερον χαρακτῆρα ἐν τοῖς Γυμνασίοις, ἐνθα κατὰ Σαββατον ἐρμηνεύεται ἐπίσης τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ὑπὸ πάντων τῶν καθηγητῶν ἐκ περιτροπῆς καὶ ἀποτεινόντων εἰς τοὺς μαθητὰς ἠθικὰς παραινέσεις, καὶ πολιτῶν δυναμένων νὰ παρίστανται κατὰ τὰς ἡμιλίαις ταύτας, ὧν προεδρεύουσιν οἱ κατὰ τόπους ἐπίσκοποι, καὶ αὐτοὶ ἡμιλοῦντες ἐνίοτε καὶ διὰ τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν μείζον προσοδίδοντες κύρος εἰς τὴν ἠθικὴν ταύτην διδασκαλίαν.

Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ Ἱερά τῆς Κρήτης Σύνοδος προτείνει εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως Σύμβουλον τοὺς διοριστέους ἐν τοῖς Γυμνασίοις καθηγητὰς τῶν Ἱερῶν. Ἐπίσκοπος δύναται νὰ προεδρεύῃ τοῦ ἀνωτάτου ἐκπαιδευτικοῦ συνεδρίου, ἡ δὲ Ἱερά Μητρόπολις ἀσκει ὑπερτέραν ἐπιβλεψίν διὰ τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ τῶν παντὸς βαθμοῦ ἐκπαιδευτηρίων ὡς πρὸς τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἠθικὴν τῶν μαθητῶν διαπαιδαγώγησιν.

Γεωργικὰ μαθήματα.

Ἄλλ' ἐν χώρᾳ κατ' ἐξοχὴν γεωργικῇ, οἷα εἶναι ἡ Κρήτη, εἶδει νὰ ληφθῇ σπουδαία φροντίς ὅπως ἡ στοιχειώδης ἐκπαιδεύσις προπαρασκευάζῃ τοὺς μέλλοντας πολίτας εἰς τὸ νὰ ἀγαπήσωσι τὰς γεωργικὰς ἐργασίας καὶ τροπῆ ἢ φιλομάθεια τῆς νέας γενεᾶς εἰς πρακτικώτερα καὶ ἐν τῷ βίῳ χρήσιμα ἔργα, διό ὁ ὁργανισμὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν μὲν τοῖς δημοτικῶς σχολείοις ἀναγκάζει τοὺς μαθητὰς ὄχι μόνον νὰ ἐξέρχωνται εἰς ἐκδρομὰς φυσιογνωστικὰς κατὰ πᾶσαν τετάρτην, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐργάζωνται ἐν τοῖς τῶν σχολείων ἀγροκηπίοις ποικίλας γεωργικὰς ἐργασίας, ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τῶν τῆς γεωργίας ἐπιθεωρητῶν, οἵτινες κατὰ τὸν νόμον ὀφείλουσι νὰ εὐρίσκωνται συνεχῶς εἰς συνεννόησιν περὶ τοιούτων ζητημάτων πρὸς τοὺς τῶν σχολείων ἐπιθεωρητὰς. Ἐν δὲ τοῖς γυμνασίοις ἐξακολουθοῦσι μὲν αἱ ἐκδρομαὶ τοῦλάχιστον ἀπαξ κατὰ μῆνα, μακρότεροι πλέον καὶ συστηματικώτεροι, πρὸς χωρογνωστικὰς, ἱστορικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς μελέτας, διδάσκονται δ' ἐκτενέστερον γεωπονικὰ μαθήματα ἐν τῷ παιδαγωγικῷ τμήματι,

οὐ οἱ τρόφιμοι μέλλουσι βραδύτερον νὰ γίνωνται καὶ τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν ἀπόστολοι καὶ διδάσκαλοι ἐν συμπράξει μετὰ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ γεωργικοῦ τμήματος, ὅπερ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν φροντίζει νὰ ὁργανώσῃ ὅσον εἶναι δυνατόν τελειότερον. Ἀκριβῶς κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τὸ γεωργικὸν τμήμα διένειμεν εἰς πάντα τὰ σχολεῖα μοροόσπορον, ὅπως καλλιεργηθῇ ἐν τοῖς σχολικοῖς ἀγροκηπίοις καὶ μεταξόσπορον ἕνα παρ' ἐκάστῳ δημοτικῷ σχολεῖῳ ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν καλλιεργηθῇ ἢ σπυροτροφία, ἢ τὸ προῖον μετὰ τὴν κάλυψιν τῶν γενομένων δαπανῶν θὰ διατίθεται εἰς βράβειον μαθητῶν, οἵτινες ἐπεδείξαντο μείζον ἐνδιαφέρον καὶ μείζονα ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην.

[Ἐπεταῖο τέλος]

ΔΗΙΑΝΕΙΡΑ

[Διήγημα κατὰ τὰς Τραχινίας τοῦ Σοφοκλέους].

— Ἀκόμη λοιπόν, Ὑλλε μου, καμμία εἰδήσις περὶ τοῦ πατρός σου; Ἴδου καὶ τῆς ἡμέρας αὐτῆς ὃ ἥλιος βαίνει πρὸς τὴν δύσιν του, καὶ οὔτε ἄγγελος, οὔτε φήμη κἄν ἀόριστος περὶ τοῦ ἀγαπητοῦ μας ἥρωος διεδόθη εἰς τὴν Τραχίνα. Τίς οἶδε ποῦ νὰ μοχθῇ καὶ ποῦ νὰ πλανᾶται! εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ τὴν Ἀσίαν ἢ πέραν τῆς Οἰκουμένης ἢ καὶ πάλιν ἴσως εἰς τὸν Ζοφερόν Ἄδην πρὸς νέους ἄθλους καὶ νέας περιπετείας. Ἄλλοίμονον! ἀφ' οὔτου αἱ ἥρωικαὶ χεῖρές του μὲ ἔσωσαν ἀπὸ τὸν φεβρόν Ἀχελῶν, καὶ ἀφ' οὔτου μὲ πάλλουσαν καρδίαν ἀκολουθῶ τοὺς ἐπιμόχθους ἀγῶνάς του, ποτὲ ἡ ψυχὴ μου δὲν ἠσθάνθη τὴν σημερινὴν ταραχὴν καὶ ἀπελπίσιν. Ἴδου αὔριον συμπληροῦνται δέκα τρεῖς μῆνες ἀπὸ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν μὰς ἀπεχαίρετίσεν, καὶ ὅμως οὐδεμία εἶδησις, οὐδεμία φήμη ἀπὸ τοῦ πατρός του Διὸς ἦλθεν ἀκόμη νὰ μὰς ἠσυχάσῃ.

Ἐλεγεν ἡ Δηϊάνειρα, ἡ ὠραία Αἰτωλίς, ἡ κόρη τοῦ Οἰνέως, τὴν ὅποιαν ὁ Ἡρακλῆς διὰ τῆς ἀνδρείας του εἶχε καταστήσῃ σύζυγόν του, νικησας χάριν αὐτῆς τὸν πρῶτον μνηστῆρά της, τὸν ποταμὸν Ἀχελῶν, κατὰ τὴν χαριτωμένην παράδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας.

— Ἀκόμη μητέρα, εἶπεν ὁ Ὑλλος, δεκαεξαέτης νεανίας, ὃ ὁποῖος εἶχε κληρονομήσῃ τὸ ἀθλητικὸν σῶμα τοῦ πατρός του καὶ τὸ συμπαθὲς κάλλος τῆς μητρός του. Ἀλλὰ πρὸς τί ἡ τόση ἀδημονία; Ἡ καρδία σου δὲν ἐσυνήθισεν ἀκόμη εἰς τὰς μακρὰς τοῦ πατρός μου ἀπουσίας; δὲν ἠδυνήθησεν ἀκόμη νὰ πεισθῆς ὅτι ὁ Ἡρακλῆς δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς ἀλλὰ εἰς τὸν κόσμον; ὅτι ὁ προσηρισμὸς του δὲν εἶναι νὰ γείνη ἀγαθὸς σύζυγος καὶ πατήρ, ἀλλὰ ὑπέρμαχος τῆς ἀσθενείας, τιμωρὸς

της κακίας, ελευθερωτής της Γης; και διατί ημεῖς νὰ ἀνησυχῶμεν περὶ αὐτοῦ; μὴ δὲν ἔχει προστάτην τὸν Ὀλύμπιον Δία καὶ τὴν κραταίαν Ἀθηνᾶν; εἰς τί θὰ τοῦ χρησιμεύσουν αἱ θλίψεις καὶ τὰ δάκρυά μας; Παρηγορήσου, μητέρα. Ὅσον καὶ ἂν εἶναι τὸ μῖσος τῆς Ἡρας, ὅση τοῦ Εὐρύσθεως ἢ χαιρεκακία, ὁ Ζεὺς δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν προσφιλῆ υἱὸν του.

— Ἐχεις δίκαιον, εἶπεν ἡ Δηιάνειρα· ἂν καὶ νέος, ὁμιλεῖς ὅμως ὡς σοφὸς καὶ πεπειραμένος. Ἄλλ' ἡ μακρὰ αὕτη ἀπουσία του δὲν ὁμοιάζει μὲ τὰς ἄλλας. Ἰδοὺ ἀνάγκως αὐτὴν τὴν ἱεράν δέλτον· εἶναι μυστικὸν τῆς οἰκογενείας μας, ἀλλ' ἡ τροφὸς μου εἶναι πιστὴ καὶ δεδοκιμασμένη. Εἶναι χρησμὸς τοῦ Δωδωναίου Διός, τὸν ὁποῖον μοῦ ἀφῆκε φεύγων ὁ πατὴρ σου καὶ ποτὲ δὲν ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς ἱεραῖς Φηγεῦ χρησμὸς σαφέστερος τούτου. Κοίταξε παιδί μου· « Ἐάν, λέγει, παρέλθουν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου δέκα τρεῖς ὅλοι μῆνες καὶ εὐρεθῶ εἰς τὴν γῆν τῆς Εὐβοίας, προσεύχεσθε τότε δι' ἐμέ· ἡ ἡμέρα ἐκείνη θὰ εἶναι ἡ κρισιμωτέρα τῆς ζωῆς μου· διότι κατ' αὐτὴν θὰ ἀπορρασισθῇ ἡ τύχη μου· εἴτε ἀποθεωθεῖς θὰ ἀνέλθω εἰς τὸν Ὀλυμπον, νικῆσας τὴν ὄργην τῆς μητριάς μου, εἴτε θὰ ὑποστῶ τὸν ὀδυνηρότερον τῶν ἄθλων μου καὶ ὁ κόσμος δὲν θὰ μὲ λέγῃ πλέον τὸν ἀήττητον Ἡρακλέα. Αὐτὰ ἐθέσεισεν ἡ δρῦς τοῦ πατρός μου, αὐτὰ τὰ ἡγεῖα καὶ αἱ περιστρεφά. » Καὶ ἰδοὺ ὅτι αὐριοὶ κλείουν οἱ δέκα τρεῖς μῆνες καὶ τίς οἶδεν ἂν ὁ πατὴρ σου δὲν εὐρίσκειται εἰς τὴν ἐπάρατον αὐτὴν γῆν τῆς Εὐβοίας! καὶ πῶς θέλεις, παιδί μου, νὰ μὴ θλίβωμαι καὶ νὰ μὴ ἀδημονῶ. Ἡ οἰκογενετικὴ ἐστία του οὐδέποτε βεβιασμένη ἐπὶ μακρὸν ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ καὶ ἥρωικὴν σκιάν του, ἀλλ' ἔαν τὸν χάσωμεν, τί μένει πλέον δι' ἡμᾶς!

Τοὺς λόγους τῆς ἠκολούθησε σιωπὴ ὀδυνηρά. Ὁ Ὑλλος καὶ ἡ τροφός, γηραιὰ θεράπεινα τοῦ Οἰνέως, ἀφωσιωμένη εἰς τὴν Δηιάνειραν μὲ ὅλην τὴν δύναμιν, τὴν ὁποῖαν ἔχει εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀφοσίωσιν ἢ γυναικεία ψυχὴ, παρεδέχοντο τὴν γνώμην τῆς καὶ συνεμερίζοντο τὴν ταραχὴν τῆς. Ἀλλὰ τί ἠδύναντο νὰ πράξουν! Τέλος ἔλυσεν ἡ τροφὸς τὴν σιωπὴν.

— Δέσποινα Δηιάνειρα, εἶπε, θὰ καταδεχθῆς ἀρά γε νὰ ἀκούσῃς τὴν γνώμην μίαν δούλης, ἢ ὁποία ἄλλην εὐτυχίαν δὲν ἔχει παρὰ τὴν εὐτυχίαν σου; Διατί, ἐνῶ οἱ θεοὶ σοῦ ἐχάρισαν τοιοῦτον υἱόν, ἄξιον τοῦ Ἡρακλέους κληρονόμον καὶ ἐγγονον τοῦ μεγάλου Διός, διατί κάθησαι ἀργῆ καὶ περιπαθοῦσα, καὶ δὲν τὸν ἀποστέλλεις εἰς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός του; Ἡ γῆ τῆς Εὐβοίας δὲν καίται μακρὰν, καὶ νέοι ἐκ τῆς πόλεώς μας δύνανται νὰ τὸν συνοδεύσουν, οἱ δὲ θεοὶ θὰ προστατεύωσιν τὸν φιλόστοργον υἱόν, ἐκτελοῦντα τὰ πρὸς τὸν πατέρα καθήκοντά του.

Ἡ Δηιάνειρα καὶ ὁ Ὑλλος οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐδίστασαν νὰ παραδεχθῶσι τὴν γνώμην τῆς γηραιᾶς τροφῆς. Τὴν ἐπομένην, ἐνῶ μόλις ἡ Ἡὼς ἐρρόδιζε τὴν Ἀνατολήν, ὁ Ὑλλος, λαβὼν τὰ ὄπλα του, καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ δύο ἐκ τῶν γενναϊτέρων δημῶν του, κατήρχετο εἰς τὴν παραλίαν, ἵνα ἐπιβιβασθῇ πλοίου καὶ πλεύσῃ εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην τῆς Εὐβοίας. Ἀλλὰ μόλις ἐφθασεν εἰς τὸν αἰγιαλόν, καὶ θέαμα ἐκτακτον ἀνεχάιτισε τὸν δρόμον του. Πολῖται καὶ δούλοι, πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας, ἦσαν συνηθροισμένοι περὶ ἄνδρα κρατοῦντα κηρύκειον, ὅστις ἐφάνετο ἀρτίως ἀποβιβασθεὶς ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ που ὀρμούντος πλοιαρίου. Ὁ Ὑλλος δὲν ἐβράδυνε νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ· ἦτο ὁ Λίχας, ὁ πιστὸς καὶ δραστήριος κήρυξ τοῦ Ἡρακλέους. Ἐσπευσαν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὁ Λίχας ἐχαιρέτισε τὸν υἱὸν τοῦ ἥρωος μὲ εὐαγγέλια νίκης. Ὁ Ἡρακλῆς ἐξῆλθε καὶ ἐθριάμβευε καὶ ἦτο ἐκεῖ που πλησίον, ἐπὶ τῆς νήσου Εὐβοίας, ἀπ' ἧς μετ' ὀλίγον ἐμελλε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Τραχίνα.

Ἄλλ' ἔπρεπε, κατὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Διός, νὰ θύσῃ πρῶτον τὰ ἐπινίκια, καὶ νὰ ἐξαγνισθῇ ἀπὸ τοῦ αἵματος, πρὶν προσέλθῃ εἰς τὴν οἰκογενεακὴν ἐστίαν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐστελλεν εἰς τὴν βασιλίαν ὡς τεκμήρια τῆς νίκης του, τὰς αἰχμαλώτιδας αὐτὰς γυναικείας καὶ νεάνιδας. Ἦσαν τὰ οἰκτρά λείψανα τῆς Οἰχαλίας τῆς πόλεως τοῦ Εὐρύτου, τὴν ὁποῖαν ὁ ἥρωος εἶχε κυριεύσῃ. Ἀλλὰ τώρα ἔπρεπε νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν μητέρα του. Ἡ ἀτυχὴς Δηιάνειρα πόσον ἀνυπομόνως θὰ τὸν περιέμενεν! Ὁ Ὑλλος, παρηγορηθεὶς πλέον τοῦ ταξιδίου του, ἔσπευσε νὰ παρηγορήσῃ τὴν μητέρα του, εἰσάγων τὸν Λίχαν, τὸν κομιστὴν τῶν εὐαγγελίων.

Εὐκόλως φαντάζεσθαι τις τὴν χαρὰν τῆς Δηιάνειρας· δὲν ἤξευρε τί νὰ φιλοδωρήσῃ τὸν κήρυκα· ἐνηγκαλιζέτο τὸν υἱὸν τῆς, ἠσπάζετο τὴν τροφόν, ἠυχάριστε τὸς θεοὺς διὰ τὴν ματαίωσιν τῶν φθῶν τῆς.

Ἡ φυσικὴ τῆς ψυχῆς ἀγαθότης, τὴν ὁποῖαν αὐξάνει πάντοτε ἡ χαρὰ, ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰς αἰχμαλώτιδας. Αἱ δυστυχεῖς! μὲ τὰς χεῖρας δεδεμέναις ὀπισθεν, δακρῦσσαι καὶ κατηρεῖς, ἐκίνουν ἀληθῶς τὸν οἶκτον. Ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν μία μάλιστα ἐκίνησε τὴν προσοχὴν καὶ τὴν συμπάθειαν τῆς Δηιάνειρας. Ἦτο κόρη δεκαεταρτίαι μὲ κάλλος ἐξοχόν καὶ μεγαλοπρεπές, τὸ ὁποῖον καθίστων καταφανέστερον οἱ μαργαρίται τῶν δακρῶν τῆς. Αὐτὴ εἶχεν ἐλευθερὰς τὰς χεῖρας, καὶ ἐφάνετο ὡς ὑπερέχουσα τῶν ἄλλων, αἵτινες μὲ θεραπευτικὰ τὰ βλέμματα καὶ τὰς κινήσεις τὴν περιεστοιχίζον ὡς βασιλίαν.

— Μὴ κλαίης, κόρη μου, τῆς λέγει ἡ Δηιάνειρα· τὸ πρόσωπον καὶ οἱ τρόποι σου δεικνύουσι τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν σου· μὴ θλίβεσαι καὶ μὴ

ἀπελπίζεσαι· θὰ εὕρῃς εἰς ἐμέ ἀδελφὴν πρεσβυτέραν, ἢ ὁποία θὰ ἐπανορθώσῃ τὰ ἄδικα, ὅσα οἱ σιδηροὶ τοῦ πολέμου νόμοι ἐπέφεραν εἰς σὲ καὶ εἰς τὸν οἶκόν σου. Πῶς λέγεσαι; ποῖα εἶσαι; ἀπὸ ποῖον πατέρα ἐγεννήθης; μεταξὺ αὐτῶν τῶν αἰχμαλωτῶν γυναικῶν ἔχεις καμμίαν συγγενῆ; διατί σιωπᾷς; δὲν ἐμαθεὶς ἀκόμη τὸν κόσμον, δὲν ἐγνώρισες τὴν σκληρὰν τοῦ ἀνθρώπου μοῖραν, τὸ ἄστατον τῆς Τύχης, τὸ πρόσκαιρον τῆς εὐδαιμονίας.

Ἡ νεαρὰ κόρη εἰσιῶπα, οἱ λυγμοὶ ἐπνιγον τὴν φωνὴν τῆς καὶ τὰ δάκρυα ἐθόλωναν τοὺς ὠραίους μέλανας ὀφθαλμούς τῆς. Τότε ἡ Δηιάνειρα ἀπετάθη πρὸς τὸν Λίχαν· καὶ ὁ Λίχας εἶπεν εἰς αὐτὴν ὅσα ἐγνώριζεν. Ἡ ὠραία ἐκείνη κορασίς ἦτο ἡ Ἰόλη, ἡ θυγάτηρ τοῦ ἠττηθέντος Εὐρύτου. Ὁ Ἡρακλῆς, σεβόμενος τὴν καταγωγὴν τῆς καὶ τὸ τραφερόν τῆς ἡλικίας τῆς, εἶχε διατάξῃ νὰ τὴν ἀφήσουν ἄδετον, καὶ νὰ τῆς παράσχωσι μάλιστα πᾶσαν θεραπείαν καὶ πᾶσαν περίθαλψιν· καὶ ἡ Δηιάνειρα, συμμορφουμένη πρὸς τὴν ἐντολήν τοῦ συζύγου τῆς, διέταξε νὰ τὴν ὀδηγήσῃ ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων, νὰ τῆς παράσχωσιν ἄφθονα τὰ μέσα τῆς ἀνέσεως, νὰ λύσασιν δὲ καὶ νὰ περιποιηθῶσι χάριν αὐτῆς καὶ τὰς λοιπὰς δεσμώτιδας, αἵτινες ἐμελλον τοῦ λοιποῦ νὰ καταστῶσι θεράπειναι τοῦ οἴκου καὶ σύντροφοι τῆς Ἰόλης.

— Καὶ τώρα, εἶπεν ὁ Λίχας, ὦ δέσποινα Δηιάνειρα, ἐὰν θέλῃς νὰ μὴ βραδύνη ἢ ἐπ' ἀνόδοιο τοῦ συζύγου σου, σπεῦσον νὰ ἐκτελέσῃς τὴν ἐντολήν του· δός μοι τὸν εορτάσιμον, τὸν πολυτελεῆ χιτῶνά του, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ περιβληθῇ, ἵνα θύσῃ εἰς τὸν πατέρα του μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐπαξίως τῶν μεγάλων αὐτοῦ κατορθωμάτων. Ἡ Δηιάνειρα ἔσπευσε νὰ ὑπακούσῃ, ἀλλὰ ἐλυσιμένη ἀπὸ τὴν περιέργειαν καὶ τὴν συμπάθειαν προσῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἰόλην· ἦτο βεβιαία πεπρωμένη νὰ ἐπιτελέσῃ ἡ ἴδια τὸν ὄλεθρον αὐτῆς καὶ τοῦ συζύγου τῆς· ἤρχισε καὶ πάλιν νὰ θαυμαζῆ τὴν ὠραίαν ξανθὴν τῆς κόμην, τὸ ῥόδιον στόμα, τοὺς γλυκοὺς ὀφθαλμούς, τὸ εὐσταλὲς παράστημα, τὴν παρθενικὴν αἰδῶ καὶ τὴν χάρησαν τῶν κινήσεων ἐλευθεριότητα· ἦτο γνήσιος τύπος σεμνῆς καὶ ὠραίας Ἑλληνίδος.

Αἶφνης τὸ βλέμμα τῆς Δηιάνειρας ἐπεσεν εἰς τὸν καθρέπτην καὶ εἶδεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ ἰδικόν τῆς πρόσωπον, καὶ τὸ ἰδικόν τῆς παράστημα. Διετήρει ἀκόμη πλοῦσι τὰ ἴχνη τῆς πάλαι περιμαχῆτου καλλονῆς τῆς, ἀλλ' ἡ καλλονὴ αὕτη ἤγγιζεν ἤδη εἰς τὸ φθινόπωρον· ὁ υἱὸς τῆς ἦτο δεκαεξαέτης, αἱ θλίψεις εἶχον κοιλάνη πῶς τὰς παρεῖας τῆς, καὶ ὀλίγα ἀργυραὶ τρίχες ἐπέστεφον ἤδη τὴν κόμην τῆς· ἡ φαντασία τῆς ἀκούσιως ἔκαμε τὴν σύγκρισιν τῆς ὠρίμου αὐτῆς καλλονῆς πρὸς τὴν ἐτι ἀνοῦσαν καλλονὴν τῆς

Ἰόλης, τοῦ καρποῦ πρὸς τὴν κάλυκα, τοῦ φθινόπωρου πρὸς τὸ ἔαρ· καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ ὁμολογήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀθηραῖς ἐκείνης κορασίδος· καὶ τότε ὀδυνηρὸν αἰσθημα ζηλοτυπίας εἰσῆλθεν εἰς τὴν συζυγικὴν καρδίαν τῆς, ἀμαρτωλὴ περὶ τοῦ συζύγου τῆς ιδέα: Τίς οἶδεν, ἂν ἡ εὐειδὴς ἐκείνη παρθένος δὲν ἦτο ἀντιζηλὸς τῆς! ἂν δὲν ἦτο αὐτὴ ἡ αἰτία τῆς βραδύτητος τοῦ Ἡρακλέους, ἡ αἰτία τῶν ἀγῶνων αὐτοῦ καὶ τῶν πολέμων!

Μετ' ὀλίγον, ἀνευ ἄλλου δεδομένου, ἡ ἀθλία ἐκείνη ὑπόνοια μετεβλήθη εἰς πεποίθησιν, ὅπως συμβαίνει συνήθως εἰς τὴν εὐφράνταστον κεφαλὴν καὶ τὴν εὐπαθῆ τῆς γυναικὸς καρδίαν. Τρομερὰ περιέργεια ἤρχισε νὰ τὴν φλέγῃ καὶ νὰ τὴν κατατρῶγῃ: πῶς νὰ βεβαιωθῇ περὶ τοῦ πράγματος! πῶς νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸν Λίχαν τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἀμαρτήματος τοῦ συζύγου τῆς!

Τὸ σφάλμα γενεᾶ σφάλμα, καὶ ἡ ἀπαξ κηλιδωθεῖσα καρδία δὲν σταματᾷ πλέον εἰς τὴν ὀλισθηρὰν ὁδὸν τοῦ ἀμαρτήματος.

Ἡ Δηιάνειρα, ἀδυνατοῦσα νὰ δεσπόσῃ τοῦ πάθους τῆς καὶ νὰ γίνῃ κυρία τῶν στοχασμῶν τῆς, ἀπεφάσισε νὰ μεταχειρισθῇ τέχνασμα, ψεύδος, παγίδα, εἰς τὴν ὁποῖαν ὁ ἀπλοῦς καὶ ἀνυπόπτος Λίχας δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐμπέσῃ. Προσπειροῦντο ὅτι γνωρίζει τὰ πάντα καὶ ὅτι ὑπέκει εἰς τὸ τετελεσμένον.

— Λίχα, εἶπε πρὸς τὸν κήρυκα, εἶσαι πιστὸς καὶ εὐλαβὴς, ἐλεύθερος καὶ φιλαλήθης, ὡς ἀρμόζει εἰς Ἑλληνα καὶ συμμαχητὴν τοῦ Ἡρακλέους. Σὲ ἐγνώρισα πάντοτε ἀφωσιωμένον εἰς τὸν οἶκόν μας, ἀλλὰ καὶ σὺ ποτὲ μέχρι τοῦδε δὲν με εὕρες, ἐλπίζω, γυναῖκα ἀνόητον καὶ ματαίαν. Ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ μου οἴκου ἐδιδάχθην ὅτι ἡ γυνὴ δὲν ἔχει ἴσα μὲ τὸν ἄνδρα τὰ δικαιοῦματα, καὶ ποτὲ δὲν ἐφαντάσθην νὰ γίνω μονοκράτειρα τῆς μεγάλης, τῆς ἀπεράντου καρδίας τοῦ υἱοῦ τοῦ Διός· πρὸς αὐτὸν μὲ συνδέει τώρα μᾶλλον εὐγνωμοσύνη θερμὴ καὶ αἰωνία, καὶ τὸ σεβας πρὸς τὸν ἥρωα καὶ ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Ὑλλου μου. Γνωρίζω ὅτι εἰς τὰς ὑπερανθρώπους ἐκστρατείας του συναντᾷ καὶ θὰ συναντᾷ τὰς λαμπροτέρας τῆς γῆς καλλονάς, αἱ ὁποῖαι θὰ φιλοδοξῶσιν ἐν μόνον βλέμμα του· καὶ πῶς θὰ εἶχα ἐγὼ τὸν ἐγωισμὸν, ἐνῶ μᾶς χωρίζουσιν ὄρη καὶ θάλασσα, νὰ τὸν κρατῶ αἰχμαλώτον μίαν γυναῖκα, παρήλικος ἤδη! Καὶ δὲν θὰ ἦτο σκληρὸν καὶ ἄδικον, ἐν μέσῳ τῶν τόσων ἄθλων καὶ ταλαιπωριῶν του, νὰ ζηλοτυπῶ τὰς ὀλίγας στιγμὰς ἠδονῆς, τὰς ὁποίας ἡ μετὰ του εὐδοκεῖ νὰ τοῦ παρέχῃ! Ὁχι, Λίχα· μὴ φαντασθῆς ποτε ὅτι εἶμαι τὸσον ματαία, ὥστε νὰ πικράνω διὰ τῶν ζηλοτυπιῶν ἐρίδων μου τὴν γλυκυτάτην στιγμὴν τῆς ἐπ' ἀνόδοιο του. Ἀπλῶς θέλω νὰ μάθω παρὰ σοῦ τὴν ἀλήθειαν, ἵνα μὴ μόνη ἐγὼ διατελῶ ἐν

ἀγνοία. Ἡ Τραχίς ὅλη τὸ λέγει, καὶ ἐγὼ εἶμαι πεπεισμένη ὅτι ἡ ὠραία αὐτὴ Ἰόλη εἶναι ἡ αἰτία τοῦ τελευταίου ἀγῶνός του. Εἰπέ μου μόνον σὺ ἂν τὸ ἤκουσας ἀπὸ τὸ στόμα του· μὴ λησμονῆς τὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν ὀφείλεις εἰς τὴν σύζυγον τοῦ Ἡρακλέους, τὴν παρρησίαν, ἡ ὁποία ἀρμόζει εἰς τὸν ἄνδρα καὶ εἰς τὸν Ἕλληνα.

Ὁ Λίχας ἀπλοῦς καὶ ἀφελής, ὡς πάντες οἱ πολεμισταί, ἠπατήθη καὶ ἐπίστευσεν εἰς τοὺς λόγους τῆς· μετὰ τινὰς ὑπεφυγὰς καὶ ἀσαφείας ὠμολόγησεν ὅτι ἡ κοινὴ φήμη ἐβεβαίωσε ἀληθῶς τὸ πρὸς τὴν Ἰόλην πάθος τοῦ Ἡρακλέους, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἥρωος ἄλλο δὲν ἤκουσεν, ἢ λόγους παραμυθητικούς πρὸς τὴν θρηνοῦσαν βασιλόπαιδα διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ οἴκου καὶ τῆς πατρίδος τῆς, καὶ μίαν μόνην φράσιν, ἡ ὁποία ἠδύνατο ἴσως νὰ βεβαιώσῃ τὴν κοινὴν φήμην.

— «Κόρη μου, τῆς ἐλέγεν ὁ Ἡρακλῆς, μὴ θρηνηῖς καὶ μὴ θλίβου καθ' ὑπερβολὴν· ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος Εὐρύτου θὰ εὕρης εἰς ἐμὲ προστάτην ἰσχυρότερον καὶ ἐπίσης εἰλικρινῆ· δὲν θὰ ζήτησῃς αἰχμηάλωτος, ἄπατρις καὶ περιφρονημένη· ὁ σκληρὸς τοῦ πολέμου νόμος σὲ ἐστέρησε τῶν πάντων, ἀλλ' ἡ χεὶρ τοῦ Ἡρακλέους θὰ σοὶ ἀποδώσῃ καὶ πατρίδα καὶ τιμὰς· ἐγεννήθη βασιλεὺς, καὶ ὡς βασιλεὺς θὰ ζήσης εἰς τὸν οἶκόν μου.» Καὶ τώρα, προσέθηκεν ὁ Λίχας, ὡς δέσποινα, ἤκουσας πᾶν ὅ,τι ἐγνώριζον· εἶθε, ὦ θεοί, νὰ μὴ μετανοήσω διὰ τὴν παρούσαν ἐμπιστοσύνην μου καὶ σὺ Δηιάνειρα μὴ λησμονῆς τὰς ὑποσχέσεις καὶ τὸ καθήκον σου, καὶ μὴ με κρατῆς περισσώτερον ἐν Τραχίνι· ὁ ἥρωας μας, ὡς ἔμαθες, κατ' ἐντολήν τοῦ Μεγάλου Διός, ὀφείλει νὰ τελέσῃ τὴν ἐπινίκιον θυσίαν καὶ νὰ ἐξαγινισθῇ ἀπὸ τοῦ τόσου φόνου καὶ τῶν αἱμάτων πρὶν εἰσελθῆ εἰς τὴν ἱερὰν ἐστίαν του· πρὸς τοῦτο ζητεῖ νὰ τοῦ στείλῃς τὸν χαριέντα ἐκείνον καὶ λεπτούφαντον χιτῶνα, τὸν ὁποῖον ὕφανες εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου καὶ περιτέγχως ἐποίησας μετὰ τὰς εἰκόνας τῶν ἄθλων του· οὕτω θὰ εἶναι μᾶλλον εὐπρόσωπος καὶ ἡ θυσία του μᾶλλον ἀποδεκτὴ εἰς τὸν πατέρα του· σπεῦσον, ἂν σπεύδῃς νὰ τὸν ἴδῃς καὶ νὰ χαρῆς. Ἐγὼ θὰ ἀπέλθω ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν πόλιν, ἵνα ἴδω τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα μου, τοὺς φίλους καὶ τοὺς συμπολίτας μας· τὸ ἀκάτιον μὲ περιμένει ἐτοιμὸν εἰς τὸν ὄμον, καὶ ὁ αὐρινὸς Ὑπερίων πρέπει νὰ μὲ εὕρῃ ἐπὶ τῆς ἀντιπέρας ὄχθης.

Ὁ Λίχας ἀπῆλθεν, ἡ δὲ Δηιάνειρα μετ' ὄρμης εἰσῆλθεν εἰς τὸν θαλαμὸν τῆς. Ἐκεῖ εὐρεθεῖσα μόνη πρὸ τῆς πιστῆς αὐτῆς τροφῆς ἐξερράγη εἰς θρήνους καὶ δάκρυα· τὸ πρόσωπον αὐτῆς τὸ ὁποῖον μόλις κατάρθωνε νὰ κρατῆ καὶ νὰ σχηματίξῃ ἡ ὑπόκρισις, παρεμορφώθη ὑπὸ τῶν σπασμῶν ἐνηγκαλιζέτο τὰ γόνατα τῆς τροφῆς τῆς, ἔτυπτε τὸ στῆθος καὶ ἔτιλλε τὴν κόμην τῆς.

— Τετέλεσται· δὲν εἶμαι πλέον ἐγὼ, ἡ

Δηιάνειρα, ἡ βασίλισσα, ἡ γυνὴ τοῦ Ἡρακλέους· δὲν εἶμαι ἡ ὠραία Αἰτωλὶς, ἡ περιμάχητος· ἄλλη ἐδῶ μέσα βασιλεύει· ἐγὼ εἶμαι γραῖα δυσειδής καὶ φορτικὴ. Ὡ θεοί, διατὶ παρετεινάτε μέχρι τοῦδε τὴν ζωὴν μου! Διατὶ, ὦ Ἀπόλλων, δὲν μὲ ἐπληττες χθὲς ἀκόμη μὲ τὰ μαλακὰ βέλη σου, πρὶν γευθῶ τὸ πικρὸν ποτήριον τοῦ παραγκωνισμοῦ καὶ τῆς περιφρονησεως! Σκληρὸς ἦρως; διὰ τοῦτο λοιπὸν μὲ ἔσωσας ἀπὸ τὸν φεβρὸν ποταμόν, διὰ νὰ μοῦ ἐπιφυλάξῃς πληγὴν, πικροτέραν καὶ τοῦ θανάτου! Καρδία ἄπιστος καὶ ἀχαλίνωτος, διατὶ συνέτριψες τὴν ἠθικὴν ὑπαρξίν μου! Πρὸς τί λοιπὸν περιέρχου τὸν κόσμον καὶ προστατεύεις ὀθῆν τοὺς ἀδυνάτους, ἐνῶ συντρίβεις τὸ ἀσθενὲς καὶ ἀθῶον πλάσμα, τὸ ὁποῖον, ὡς θεὸν σὲ ἐλάτρευσε ἐν τῷ κόσμῳ; Ἀλλ' ὄχι· δὲν θὰ πέσωμεν ἀμαχητί· δὲν ῥεῖ εἰς τὰς φλέβας μου ταπεινὸν αἷμα δουλείων· εἰς τὰς φλέβας μου εἶμαι κόρη καὶ ἀπόγονος βασιλέων· εἰς τὰ ἀπότημα βουρὰ τῆς πατρίδος μου ἐποτίσθην τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γενναϊότητα. Ὡ! εἶναι τόσον ἀγενὴς ἀρετὴ, ἡ καλούμενη εὐπείθεια καὶ ὑπακοή· ἡ ἀδιαφορία καὶ ἡ ταπεινώσις πρὸ τῆς ἀδίκου ὑπεροχῆς! Ὁχι, τροφὴ μου, μὴ φεβῆσαι ὅτι θὰ προβῶ εἰς ἐγκλημα· ἔχω ἀρετὴν εὐθύτητα καὶ δικαιοσύνην εἰς τὴν καρδίαν· ἀπλῶς καὶ μόνον θὰ ἀμυνθῶ καὶ ἡ τύχη μὲ εὐνοεῖ εἰς τοῦτο. . . Ἐπέρασαν ἔκτοτε τόσα ἔτη, καὶ ὅμως ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τοὺς λόγους τοῦ ἀτυχοῦς Νέσσου· ἰδοὺ ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ μὲ σώσῃ ἡ ἀγάπη του. Τὸ γνωρίζεις; ἦτο καὶ αὐτὸς εἰς ἐκ τῶν μνηστῆρων μου· τέρας μικτὸν ἐξ ἵππου καὶ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὅμως εἶχε τρυφερὰν καὶ φιλόανθρωπον τὴν καρδίαν· καὶ ὅταν ὁ ἀήττητος Ἡρακλῆς μὲ τὰ σκληρὰ τὰ βέλη του τὸν κατετόξευσε καὶ αὐτόν, ἐκεῖ παρὰ τὸν δινήεντα Εὐήνον, καὶ ἡ ψυχὴ του τρίζουσα ἀφίπτατο ἀπὸ τῆς πληγῆς μὲ τὸν ῥέοντα ἰχώρα του, μὲ ἔκραξε πλησίον του καὶ μοῦ εἶπε· «Μὴ τρέμῃς, Δηιάνειρα, ὁ ἄσπλαγγνος σύζυγός σου μὲ κατέστησε πλέον ἀνίκανον νὰ σὲ βλάψω, ἀλλὰ δὲν ἐξήλειψε καὶ τὴν ἀγάπην ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ Νέσσου· ἐπωφελήθητι διὰ τελευταίαν φοράν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγάπης· δὲν γνωρίζεις ἀκόμη τὸν Ἡρακλῆα· εἶσαι ἀθῶα ὡς αὐτὰ τὰ λευκάνθεμα τοῦ Εὐήνου, καὶ δὲν εἰζεύρεις τί σημαίνει ἀπιστία καὶ ἀστασία τῆς καρδίας. Εἶθε, ὦ θεοί, νὰ τὰ ἀγνοῆς διὰ παντός! ἀλλ' ὅμως ἡ φύσις εἶναι δυσμεταβλητὸς· θὰ ἔλθῃ καιρὸς — πιστεῦσε εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἐτοιμοθανάτου — καθ' ὅν ἡ πρὸς σὲ ἀγάπη του θὰ ἀμβλυθῇ, τὰ θέληγτρα σου θὰ ἐξασθενήσουν καὶ ἡ ἀκέρεστος καρδία του θὰ ἐπιδιώξῃ νέα εἰδωλα. Θὰ κλαίῃς τότε καὶ θὰ ἀπελπίζουσαι, ἀλλὰ θὰ ἐνθυμηθῇς τὸν Νέσσον καὶ θὰ εὐγνωμονήσης. Βλέπεις αὐτὸ τὸ μέλαν αἷμα μου· μὲ τὸ ὁποῖον ἐξέρχεται τώρα καὶ ἡ τρίζουσα

ψυχὴ μου; εἶναι φίλτρον ἄφικτον καὶ ἀπαράμιλλον· συναξε ὀλίγας σταγόνας καὶ φύλαξέ τας ἐπιμελῶς ἐντὸς ἀγγείου κεκλεισμένου καὶ σκοτεινοῦ· καὶ ὅταν ἴδῃς κλονιζομένην τὴν πρὸς σὲ πίστιν τοῦ Ἡρακλέους, μεταχειρίσου το· ἄλειψε δι' αὐτοῦ τὸν χιτῶνα καὶ δός τον νὰ τὸν φορέσῃ· ἡ ἀπιστία ἐκείνη τοῦ συζύγου θὰ εἶναι ἡ τελευταία· θὰ τὸν ἴδῃς ἐπανερχόμενον εἰς τοὺς πόδας σου καὶ θὰ τὸν λυπηθῇς. Ἀλλὰ πρόσσεξ· ἡ ἀκτίς τοῦ ἡλίου δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἴδῃ τὸ μαγικὸν αὐτὸ φίλτρον, ἰσχυρότερον τοῦ ὁποῖου ποτὲ δὲν ἀνεκάλυψαν αἱ Θεσσαλίδες, αἱ ἱέρειαι τῆς σκοτεινῆς Ἐκάτης.» Αὐτοὶ ἦσαν οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ ἀτυχοῦς Κενταύρου, ὁ ὁποῖος μὲ ἠγάπησε μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς του. Καὶ ὑπήκουσα· ἐσυναξα τὸ ῥέον αἷμά του, καὶ τὸ φυλάττω ἔκτοτε, τηροῦσα ὅλας τὰς ὁδηγίας του· καὶ τώρα εἰπέ μου σὺ, πιστὴ καὶ γλυκεῖα τροφὴ μου, σὺ ἡ ὁποία μὲ ἐθήλασας βρέφος καὶ μὲ ἠσπάσθης νύμφην καὶ μὲ περιέθαλψες μητέρα, σὺ, ἡ ὁποία μὲ βλέπεις τώρα σύζυγον δυστυχῆ καὶ περιφρονημένην, εἰπέ μου: εἶναι λοιπὸν ἀμαρτήρια νὰ διεκδικήσω τὰ συζυγικά μου δικαιώματα; εἶναι σφάλμα, εἶναι ἀσέβεια νὰ μεταχειρισθῶ τὸ ἀκαταμάχητον αὐτὸ φίλτρον τοῦ Κενταύρου; Μαρτύρομαι τὸν Ὀλύμπιον Δία καὶ τὴν κυνηγέτιν Ἄρτεμιν, τὴν θεὰν τῆς μαγείας ὅτι δὲν θέλω νὰ τὸν βλάψω· ἀπλῶς θέλω νὰ τὸν ἐπαναφέρω εἰς τὴν οἰκογενειακὴν πίστιν καὶ τὸ καθήκον.

Ἡ τροφός, ἡ ταπεινὴ καὶ ἀφρωσιωμένη τροφός, ἡ ὁποία εἶχε συνηθίσῃ νὰ ὑπακούῃ τυφλῶς καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς βρεφικὰς ἰδιοτροπίας τῆς Δηιάνειρας, δὲν ἦτο βέβαια κατάλληλος νὰ τὴν μεταπέσῃ. Μὲ τὴν τύφλωσιν, δι' ἧς ὁ Θεὸς τιμωρεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ πάθους πωρωθεῖσαν καρδίαν, ἡ Δηιάνειρα παρεσκίαζε μόνη τὸν ὄλεθρόν της. Ἐκλείσθησαν ἀμφοτέραι ἐν σκοτεινῷ θαλάμῳ, ἔλαβον τὸν πολυτελέστερον τοῦ Ἡρακλέους χιτῶνα, ἀνέλυσαν τὸ ὄλεθρον αἷμα καὶ διὰ πτεροῦ ἤλειψαν τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἐνδύματος, τὸν ἐτύλιξαν κατόπιν ἐπιμελῶς, καὶ τὸν ἐκλείσαν ἐντὸς πυξίδος, ὥστε ὁ ἥλιος νὰ μὴ ἀναλύσῃ τὸ τρομερὸν φάρμακον· καὶ ὅταν ὁ Λίχας ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς οἰκίας του, ἡ Δηιάνειρα παρέδωκεν εἰς αὐτόν τὴν πυξίδα.

— Λαβὲ, τοῦ εἶπε, καὶ ὡς πιστὸς ὑπηρέτης, μὴ παρασυρθῇς ὑπὸ περιεργείας καὶ τὴν ἀνοιξῆς· δὲν θέλω νὰ τὸν ἴδῃ ἀνθρώπινος ὀφθαλμός, πρὶν ἢ περιβληθῇ αὐτόν ὁ ἀγαπητός μου ἥρωας· εἶναι τοῦτο ταξίμον, τὸ ὁποῖον ἕκαμα εἰς τὸν Ἀπόλλωνα διὰ τὰ εὐαγγέλια τῆς ἐπανόδου του· φέρον ἀσφαλῶς, καὶ εἰπέ του νὰ ἐπανέλθῃ ὅ,τι τάχιστα· ὁ οἶκός του, ἀρκετὸν ἦδη χρόνον ὑφίσταται τὴν ἐναγώνιον προσδοκίαν του. Εἰπέ του, ἂν θέλῃς, καὶ τὴν προφῆτην καὶ τὴν φιλοσοφίαν, μετ' ἧς ἐδέχθην τὴν εὐτυχῆ μου ἀντίξυλον· ἐξ

αὐτῆς θὰ ἐννοήσῃ τὸ μέγεθος τῆς ἀποσιώσεως καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης, τὴν ὁποίαν πρὸς αὐτόν αἰσθάνομαι.

Ὁ Λίχας ἀπῆλθεν, ἡ δὲ Δηιάνειρα καὶ ἡ τροφός τῆς ἐκάθισαν παρὰ τὴν ἐστίαν ἀναμένουσαι· ὁ Ὑλλος ἐπίσης εἶχεν ἐξέλθῃ εἰς τὴν πόλιν, καὶ αἱ δύο γυναῖκες μείνασαι μόναι ἐσκέπτοντο καὶ ἀπέλαυον ἐκ τῶν προτέρων τὴν χαρὰν τοῦ θριάμβου των· «πῶς θὰ ἀπησβόλυτο ἡ υπερήφανος ἐκείνη κορασίς, ὅταν θὰ ἐβλεπε τὸν Ἡρακλῆα, προσπίπτοντα καὶ πάλιν εἰς τοὺς πόδας τῆς συζύγου του, πιστὸν καὶ ἀφρωσιωμένον, ἀδιαφοροῦντα πρὸς πᾶσαν ἄλλην γυναικείαν ὑπαρξίν!» Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κενταύρου Νέσσου ἀνεφέρετο ἐπανειλημμένως καὶ συναδύετο μὲ εὐλογίας. Αἴφνης τὰ βλέμματα τῆς Δηιάνειρας προσηλώθησαν ἐκεῖ εἰς μίαν γωνίαν καὶ διεστάλησαν μετ' ἐκπλήξεως· οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου τῆς ἔλαβον ὀδυνηρὰν ἔκφρασιν τρόμου, καὶ ἡ φωνὴ τῆς ἐκόπη εἰς τὸν λάρυγγα. Ἡ τροφός ἠκολούθησε τὸ βλέμμα τῆς καὶ ἐνόησε τὴν ἐκπλήξιν τῆς. Ἐκεῖ, εἰς μίαν γωνίαν τῆς οἰκίας, ὅπου ἡ ἀκτίς τοῦ ἡλίου, εἰσερχομένη διὰ τῆς θυρίδος, ἔφευγε τὴν χαρμόσυνον τῆς ἡμέρας λάμψιν, ἐκεῖ συνέβαιεν ἀπαίσιον θαῦμα· τὸ πτερόν, διὰ τοῦ ὁποῖου εἶχον ἀλείψῃ τὸν χιτῶνα, ἤρχισε μόνον του νὰ φλέγεται καὶ νὰ ἀναλύεται· φουαλίδες ἀνήρχοντο ἀπὸ τὴν φλόγα, καὶ ὀσμὴ καίονμένης πίσσης ἐπλήρου τὸ ὀματίον· καὶ ὅμως τὸ πτερόν ἦτο μακρὰν, πολὺ μακρὰν τοῦ πυρός τῆς ἐστίας· ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν καταπλεγέν δλόκληρον μετεβλήθη εἰς κόνιν λεπτήν, ὡς τὰ βινίσματα τοῦ σιδήρου ἢ τοῦ ξύλου τὰ πριονίσματα.

— Δυστυχία μου, ἀνέκραξεν ἡ Δηιάνειρα, βυθίζουσα τοὺς ὄνυχας εἰς τὰς ἀνάιμους παρειάς τῆς, μητέρα μου, τροφός μου ἀγαπημένη, τί ἐπραξα λοιπὸν; Ὡ! εἰς ποῖον Ἄδην βυθίζεται ὁ νοῦς μου! τί πέλαγος φόβου καὶ θλίψεως κατακλύζει τὴν καρδίαν μου! Ὡ Θεοί! Ὡ Ἀπόλλων ἀποτρόπαιε; τί σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ τὸ τέρας; μὴ παρεσκεύασα ἐγὼ ἡ ἴδια μὲ τὰς χεῖράς μου τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν κατασχύνην μου! πῶς ἐκάη καὶ ἀνελύθη τὸ ἀπαίσιον αὐτὸ πτερόν; ὁποῖον τρομερὸν προμάντευμα εἰσχωρεῖ εἰς τὴν ψυχὴν μου! τί φῶς ἀπεχθὲς διαλύει τὴν πλάνην μου! μήπως ἀντὶ φίλτρον ἦτο δηλητήριον; μήπως ἐνέπεσα εἰς τὴν παγίδα τοῦ θηριώδους Κενταύρου; ὦ! βέβαια πόσον ἐστάθην μωρὰ! καὶ τίνα λόγον λοιπὸν εἶχεν ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος, ὁ ἀποθνήσκων ἕνεκεν ἐμοῦ, νὰ μὲ ἀγαπᾷ καὶ νὰ μὲ εὐοχετῇ! πῶς μὲ ἐτύφλωσεν ἡ ζηλοτυπία! πῶς δὲν εἶδα τὰ ὀφθαλμοφανῆ! καὶ τί λοιπὸν ἦτο φυσικώτερον εἰς τὸν ἀποθνήσκοντα παρὰ ὁ πόθος τῆς ἐκδικήσεως! πῶς τρέμω! ὦ Θεοί! εἶθε νὰ εἶμαι ἠπατημένη, ἀλλ' ὅμως ὄχι· εἶναι φανερόν· ἐγὼ, ἐγὼ ἡ ἴδια τὸν ἐφώνευσά με τὰς χεῖράς μου· ἡ τυφλή, ἡ ἀγνώμων,

ή ήλιθια. Καί τώρα τί μου μένει πλέον; πῶς θά φέρω τὸ βῆρος τῆς καταισχύνῃς, καί πῶς θά βλέπω τὸ φῶς αὐτό, τὸν μάρτυρα τῆς κακουργίας μου! μὲ ποῖον πρόσωπον θά βλέπω, μὲ ποῖον στόμα θά προσαγορεύω τὸν υἱόν μου, τὸν ὁποῖον κατέστησα ὄρφανὸν ἀπὸ τὸν ἄριστον τῶν πατέρων!

[Ἔπεται τὸ τέλος.]

Α. ΤΡΑΥΛΑΝΤΩΝΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΚΥΠΡΙΟΙ — ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΟΙ

Περὶ κυπριακῆς τέχνης ὀφείλω σήμερον νὰ κάμω πλειότερον λόγον, διότι ἡ τέχνη ἐν Κύπρῳ, φοινικικὴ κατ' ἀρχάς, πολλάκις ἐλοξεδρόμησεν εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον καὶ ἐπὶ πολὺ ἔμεινεν ἄστατος, οὕτως εἰπεῖν· οὐδὲν ἦτον ἐπὶ τέλους παρεδόθη καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν εἰς τὸν ἑλληνικὸν ῥυθμὸν καὶ ἀπετέλεσεν ἕκτοτε ἕνα ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης ἀπροσπασθέντα ξενότροπον κλάδον. Ἄλλως τε καὶ τινες εἰδήσεις περὶ τῶν τυχῶν τῆς νήσου ἐφελεύουσι τὸ διαφέρον ἡμῶν ὡς Ἑλλήνων.

Τὰ ἐν Κύπρῳ εὐρεθέντα ἀρχαῖα ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα κατατάσσουσιν οἱ ἀρχαιολόγοι εἰς τρεῖς ἐποχάς, διότι ἡ τέχνη αὐτῶν παρουσιάζει τρεῖς διαφόρους ῥυθμούς. Οὕτω τὰ ἀρχαιότερα φοινικικὰ ἔργα ἀποκλίνουν μᾶλλον πρὸς τὴν αἰγυπτιακὴν τέχνην, ὅτε καὶ ἡ νῆσος ἐκείνη εἶχεν ὑπεβληθῆ εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν αὐτοκρατορίαν, εἶνε δὲ ταῦτα πάντῃ ξένα πάσης ἑλληνικῆς ἐπιδράσεως. Ἀκολούθως ὅτε ἡ Αἴγυπτος ὑπέστη τὴν ἀσσυριακὴν ἐπιδρομήν, καὶ μετ' αὐτῆς τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη καὶ ἡ Κύπρος, προσέλαβε καὶ ἡ τέχνη ἀσσυριακὸν μᾶλλον χαρακτήρα. Ἄλλ' ἤδη ἡ ἑλληνικὴ τέχνη εἶχεν ἀνδρωθῆ, τὰ δὲ καλλιτεχνήματα τῶν μεγάλων αὐτῆς καλλιτεχνῶν διεσείοντο πανταχοῦ, τότε καὶ ἡ κυπριακὴ τέχνη ἤρχισε νὰ περιβαλλῆται ἑλληνικὸν χαρακτήρα, ἕως οὗ κατήντησε νὰ ῥυθμισθῆ κατὰ τὸ πλεῖστον ἑλληνικῇ.

Τὴν τοιαύτην τῆς τέχνης ταλάντευσιν καὶ τροπὴν παρουσιάζουσι καταφανῶς τὰ ἐν τῇ νήσῳ ἀνευρεθέντα λίθινα καὶ πήλινα ἀγάλματα καὶ τὰ ἐν τοῖς σαρκοφάγοις ἀνάγλυφα. Μεθ' ὅλα ταῦτα οὐδέποτε ὁ Κύπριος καλλιτέχνης ἐλησιμῶναι τὰς παλαιὰς ἐξέεις καὶ τὴν πρὸς τὴν ἀνατολικὴν τέχνην ἐφεσίν του, διότι πολλάκις εὐρίσκει τις μιγνυόμενα χαρακτηριστικὰ τινὰ αἰγυπτιακοῦ ἢ ἀσσυριακοῦ ῥυθμοῦ εἰς ἔργα ἀναμιμνήσκοντα ἡμῖν τὴν καθάραν ἑλληνικὴν τέχνην.

Ναὶ μὲν ἡ Κύπρος ἦτο λίαν μεμακρυσμένη τῆς Ἑλλάδος, ἐνθα ἡ τέχνη εἶχεν ἀνέλθῃ εἰς ὑψίστον βαθμὸν τελειότητος, δὲν ἦτο ὅμως καὶ

πάντῃ κεχωρισμένη ἀπὸ τῶν ὁμοφύλων Ἰωνῶν καὶ ἄλλων Ἑλλήνων. Πρὸς δὲ καὶ ἡ ποίησις καὶ πάντα τὰ περὶ θεῶν ἑλληνικὰ μυθεύματα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μένωσιν εἰς αὐτοὺς ἄγνωστα, ἄλλως δὲν δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι τὰ ἀνευρεθέντα ἐν τῇ νήσῳ ἀγάλματα, τὰ ἔχοντα ὑποκείμενον τὰς τύχας τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ Περσέως καὶ ἄλλων τῶν τοῦ Διὸς υἱῶν.

Ὁ εὐρεθεὶς ἐν Ἀμαθούντῃ κολοσσὸς διὰ τῆς τερατώδους καὶ παραδόξου μορφῆς του διακρίνεται κατὰ τι πρὸς τὸν ἑλληνικὸν Σιληνόν. Ἐν ἑτέρῳ δὲ ἀγάλματι εὐρεθέντι ἐν Γόλγοις παρουσιάζεται καθαρῶς ὁ ἑλληνικὸς Ἡρακλῆς. Ὁ ἦρωας φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ τοῦ λέοντος δέρμα· διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ὑψώνει τὸ ῥόπαλον, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς βραχίονα τὰ βέλη. Ἐν ἑτέρῳ, ἀνάγλυφον τοῦτο, περικεῖται τὸν δέκατον τοῦ θεοῦ ἄθλον, ἦτοι τὴν ἀρπαγὴν τοῦ Γηρυόου. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ μῦθος τοῦ Γηρυόου ἦτο λίαν δημοτικὸς ἐν Κύπρῳ, διότι ἐν Γόλγοις εὗρον τοῦλάχιστον τρία συμπλέγματα παριστάνοντα τὸν μυθικὸν τοῦτον γίγαντα.

Τὸ ἀγάλμα τῶν ἱερέως μὲ τὴν περιστεράν, τὸ μεταφερθὲν εἰς Ἀμερικὴν μετὰ τῶν ἄλλων, φέρει σκουφὸν κωνικὸν πεποικιλμένον καὶ χιτῶνα, οὗ αἱ πτυχί, κατερχόμεναι παραλλήλως, ἀπολήγουσιν εἰς κομφᾶς μηχανορραφικὰ ἀναδιπλώσεις. Ἡ περιβολὴ τοῦ ἀγάλματος τοῦτου εἶνε παραπλησια κατὰ τὴν διάθεσιν, ὡς ἔφερον αὐτὴν οἱ ῥήτορες τῶν Ἀθηναίων. Διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς βραχίονα τὴν περιστεράν, τὸ διὰ τὴν γονιμότητά του σύμβολον τοῦτο τῆς Ἀφροδίτης - Ἀστάρτης, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς τὴν φωλεάν τοῦ ἀγαπητοῦ πτηνοῦ. Τὸ γένειον ἐν τῷ ἀγάλματι τοῦτω εἶναι βραχύ, ἀπὸ δὲ τῆς κόμης πίπτουσιν ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ στήθους ἀνά τρεῖς λεπτοὶ βόστρυχοι, οἵτινες ἀνακκλῶσι τὰ ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηναίων ἀρχαῖα γυναικεῖα ἀγάλματα. Ἡ ἐργασία εἶνε λεπτομερῆς καὶ ἄτονος, τηρεῖται δὲ θαυμασίως καὶ ὄζει τοῦ γλυφάνου ἔτι. Ἐτερον ἀγάλμα παριστᾷ νεανίαν φέροντα ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸν εἰς θυσίαν ὀρισμένον κριόν, ὃν βραχάζει ἀπὸ τῶν τεσσάρων ποδῶν διὰ τῶν χειρῶν του. Ὁ νεανίας ἐκεῖνος εὐσχαρὸς ὢν, ἀνεθυμίζει τὰ ἑλληνικὰ ἀγάλματα. Χάρῃ συντομίας παραλείπομεν νὰ περιγράψωμεν καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀγάλματα, τὰ εὐρισκόμενα νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Νέας Ὑόρκης, σημειούμενον μόνον ὅτι εἰς τὰ ἔργα ἐκεῖνα ἡ ἑλληνικὴ τέχνη λαμβάνει μὲν βαθμηδὸν καταφανῆ ὑπερτέρησιν, ἀλλ' ὁ καλλιτέχνης τῆς Κύπρου, ὡς καὶ ἀνωτέρω παρατηρήθη, δὲν δύναται νὰ λησμονήσῃ τὰς αἰγυπτιακὰς καὶ ἀσσυριακὰς ἢ φοινικιακὰς παραδόσεις του. Ἀντὶ τῶν ἀσσυριακῶν μακρῶν καὶ βαρέων ἐνδυμάτων, βλέπομεν εἰς τὰ κυπριακὰ ἀγάλματα στολὴν λεπτὴν καὶ πύχυσιν

ἀρκετὰ κομψήν, ἀλλαχοῦ δὲ χιτῶνας βραχεῖς καὶ προσκολλημένους ἐπὶ τοῦ σώματος εἰς τρόπον ὅστε ὑποθέτει τις αὐτὸ καθ' ὁλοκληρίαν γυμνόν. Ἀλλὰ συγχρόνως παρατηροῦμεν ἐν αὐτοῖς τιάρας ἀσσυριακὰς ἢ στέμματα καὶ κωνικούς σκούφους καὶ γυμνώσιν καὶ περὶ τὰ σκέλη τὸ αἰγυπτιακὸν τρίγωνον κάλυμμα, τὸ καλούμενον *σχένθ*.

Τὰ κυπριακὰ ἀγάλματα διακρίνονται τῶν ἄλλων διὰ δύο τινά. Κατὰ πρῶτον παρατηροῦσιν ὅτι ἐνῶ τὸ πρόσθιον μέρος παρουσιάζεται ἔχον τὴν φυσικὴν στρογγυλότητα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τὸ ὀπίσθιον παρουσιάζει σχῆμα σχεδὸν ἐπίπεδον. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἴσως ἐκ τοῦ ὅτι τὰ ἀγάλματα ταῦτα προωρίζοντο νὰ προσερίδωνται εἰς τοὺς τοίχους, ὅτε δὲν θά ἐφαίνοντο τὰ νῶτα αὐτῶν. Πλὴν τούτου, κατὰ τινὰ ἰδιοτροπίαν τοῦ κυπριακοῦ ἐργαστηρίου, τὰ ἀγάλματα ταῦτα καθόσον κατέρχονται πρὸς τὰ κάτω στενεύονται βαθμηδὸν ὅστε ἀπολήγουσιν εἰς ὄξύ. Ὁ βλέπων αὐτὰ κατὰ πρῶτον ὁρμαται νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἀντὶ ποδῆρους χιτῶνος παριστάνται φέροντα τὰς τῶν νεωτέρων περισκελιῶδες.

Μικρὰ τινὰ πήλινα ἢ καὶ λίθινα ἀγάλματα πιστεύεται ὅτι ἦσαν, ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς των, ἀφιερῶματα τῶν εὐλαθῶν. Ἐν τούτων παριστᾷ οἰκογενεῖαν συγκεκλιμένην ἐκ τριῶν προσώπων νεαυλῶς καθημένων περὶ τράπεζαν τινὰ ἐπὶ ἀνακλίντρων καὶ στηριζομένων διὰ τοῦ ἀγκωνός των ἐπὶ προσκεφαλαίων. Δύο ἐξ αὐτῶν εἶνε ἄνδρες γενειῶντες φέροντες κωνικούς σκούφους, τὸ δὲ τρίτον πρόσωπον εἶνε γυνὴ ἔχουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σκούφωμα δεινόμενον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ διὰ ταινίας. Ἐπὶ τῶν γονάτων ἐνός τῶν κεκλιμένων καθήται ἀφελῶς νεκρὸν κοράσιον.

Ἐτερον πάλιν ἀνάγλυφον παριστᾷ τρεῖς γυναικῆς γραίας, ὧν ἡ περιβολὴ των κατέρχεται ἀπὸ τῆς κεφαλῆς των μέχρι τῶν ποδῶν. Αὗται κρατούμεναι διὰ τῶν χειρῶν χορεύουσι κωμικῶς περὶ τὴν παίζουσαν τὸν διπλὸν αὐλὸν αὐλητρίδα. Οἱ ἀπὸ τῶν νεκροπόλεων τῶν Γόλγων καὶ τῆς Ἀμαθούντος ἐξελθόντες σαρκοφάγοι κατέδειξαν ὅτι καὶ ἡ τέχνη τῶν ἀναγλύφων εἶχε καλλιεργηθῆ ἐν τῇ νήσῳ. Εἰς ἐξ αὐτῶν, ὁ τῆς Ἀμαθούντος, ἐξ ἑλληνικοῦ μαρμαρέου, εἶνε ἀξιοσημείωτος διὰ τὴν ἐν αὐτῷ φαινόμενην ἀναμιξίν τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἀνατολικῆς τέχνης. Ἐνῶ αἱ δύο μακρὰ πλευρὰ δεικνύουσι τέχνην ἀξίαν τῶν μαθητῶν τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς, αἱ δύο ἕτεροι, αἱ μικρότεροι, πλησιάζουσι μᾶλλον πρὸς τὴν φοινικικὴν τέχνην. Ἐν ἑτέρῳ σαρκοφάγῳ ἐκ τιτανώδους λίθου, γίνεται μᾶλλον ἐπαίσθητὴ ἡ ἑλληνικὴ τέχνη. Ἐν μιᾷ τῶν μακρῶν πλευρῶν παριστάνεται θῆρα ἀγριοχοίρων, εἰς δὲ τὴν ἑτέραν εὐωχία τις, ἐνθα μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν παριστάνονται καὶ αὐλητρίδες καὶ γυναῖκες κισθαρωδοῖς τέρπουσαι τοὺς εὐωχομένους.

Ἦδη θά μὲ ἐρωτήσητε ἴσως, εἰς ὁποίαν ἑρὰ γε φυλὴν ἀνήκουσιν οἱ Κύπριοι οὗτοι, ὧν ἄλλαι μὲν πόλεις ἦσαν φοινικικαί, ἄλλαι δὲ ἑλληνικαί, καὶ ὧν ἡ τέχνη ἀπέκλινε πότε πρὸς τὴν αἰγυπτιακὴν καὶ ἀσσυριακὴν καὶ πότε εἰς τὴν φοινικικὴν καὶ ἑλληνικὴν τέχνην; Ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ ἀνέφερα, πρῶτοι οἱ Φοίνικες ἀπεκρίσθησαν εἰς τὴν νῆσον. Οὗτοι ἔκτισαν τὸ Ἰδαλίον, τὴν Ἀμαθούντα, τὸ Κίτιον, τοὺς Γόλγους καὶ τὴν Πάφον. Ἐκ τούτων ἡ Πάφος καὶ τὸ Ἰδαλίον ἦσαν περιβόητοι διὰ τοὺς ἐν αὐτοῖς ναοὺς τῆς Ἀφροδίτης εἴτε Ἀστάρτης, ὧν ἡ φήμη διετηρήθη μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ πολυθεισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἐβράδυναν ν' ἀποικισθῶσιν εἰς τὴν νῆσον, ὡς δὲ ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ἀνευρεθεισῶν χαλκίων κυπριακῶν ἐπιγραφῶν, βάσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου ὑπῆρξεν ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ. Ἰδίως ἡ Σαλαμίς ἦτο καὶ ἔμεινε μέχρι τέλους πόλις ἑλληνικὴ, ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῆς Εὐαγόρας ἐπάλαισεν ἐπὶ πολὺ κατὰ τῶν σατραπῶν τῆς Περσίας, οἵτινες ἐπεδίωκον τὴν ὀλοσχερῆ τῆς νήσου καθυπόταξιν. Ὁ κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ αἶσθημα ἀληθῆς οὗτος Ἕλληνας διὰ τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων του καὶ διὰ τῶν μετὰ τῶν Αἰγυπτίων συμμαχιῶν του προσεπάθησε νὰ ἀπωθήσῃ ἀπὸ τῆς νήσου τὴν περσικὴν κυριαρχίαν, ἀλλὰ μὴ εὐρίσκων ἴσως παρὰ τῶν ὑπηκόων του ἐπαρκῆ ἀρωγὴν, ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ δεχθῆ τοὺς ἀτιμωτικούς ὄρους τῶν Περσῶν, οἵτινες ἀπήτησαν νὰ ἀπεκδυθῆ τὸν βασιλικὸν τίτλον καὶ νὰ ὁμολογήσῃ ἑαυτὸν δούλον τοῦ βασιλέως. Τὸ Κίτιον καὶ ἡ Ἀμαθούς ἔμειναν ἐπιμόνας, καθὰ φαίνεται, μέχρι τῶν μακεδονικῶν χρόνων πόλεις φοινικικαί.

Ἀλλὰ τὸ Κίτιον κατέστη κυρίως ὀνομαστόν, διότι ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ φιλόσοφος Ζήνων, ὁ ἰδρυτὴς τῆς περιωνύμου ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ αἰρέσεως τῶν Στωϊκῶν. Περὶ τοῦ Κιτιέως φιλοσόφου ὁ Διογένης Λαέρτιος ἀναφέρει κωμικὸν πᾶθημα ἀξίον νὰ τὸ ἀναφέρω καὶ ἐγὼ ἐνταῦθα. Ὁ Ζήνων, νεώτατος ἔτι ὢν, μετέβη εἰς τὰς Ἀθήνας ὅπως σπουδάσῃ τὴν φιλοσοφίαν, ἐκεῖ δὲ ἀφίχθεις ἐμαθήτευσεν παρὰ τῷ κυνικῷ φιλοσοφῷ Κράτητι. Ὁ Ζήνων δὲν ὑπέφερε τὴν κυνικὴν τοῦ δόγματος ἀναίσχυντιαν, ἐπὶ τῇ ὁποίᾳ ἐκόμπάζον οἱ ὀπαδοὶ τῆς αἰρέσεως ἐκείνης, θέλων δὲ ὁ Κράτης νὰ θεραπεύσῃ αὐτὸν τοῦ ἐλαττώματός του τούτου, τὸν διέταξεν ἡμέραν τινὰ νὰ μεταφέρῃ διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ χύτραν γεμάτην φακῆς. Ὁ νέος Ζήνων ὄφειλε νὰ ὑπακούσῃ, ἀλλ' ἐντροπόμενος νὰ διέρχεται τὴν λεωφόρον ἐκείνην βραστάζων τὴν χύτραν, ἐκαλυπτεν ἐπ' ὅσον ἠδύνατο αὐτὴν ὑπὸ τὰ ἐνδύματά του· ὁ Κράτης ὅμως, παρατηρήσας τοῦτο, ἐκτύπησε διὰ τῆς βάρβου του τὴν χύτραν καὶ κατεσύντριψεν αὐτήν. Ἐνῶ δὲ ἔφευγεν ὁ Ζήνων, διότι ἡ φακὴ ἔφερε μετὰ

του ζωμού δια των σκελών του, ο Κράτης τῷ ἐφώναζε : « Τι τρέχεις, Φοινικίδιον; δὲν ἔπαθες δὲ καὶ τίποτε! » Σημειώσατε ἐνταῦθα ὅτι ἀποκαλῶν ὁ Κράτης τὸν Ζήωνα Φοινικίδιον, ἔσκωπτεν αὐτὸν ὡς γεννηθέντα ἐν τῇ φοινικικῇ πόλει τοῦ Κιτίου.

Ἡ πόλις ἐκεῖνη προσέτι παρέστη θεωρὸς τοῦ θανάτου τοῦ διασήμου στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Κίμωνος. Οὗτος, ὡς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, μεγάλα σχέδια ἔχων κατὰ νοῦν, ἐπλευσε μετὰ τοῦ στόλου εἰς Κύπρον καὶ ἐπολιόρκει τὸ Κίτιον. Ἐκεῖ δὲ μαχόμενος κατὰ τῶν βαρβάρων ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τραύματος, ἧ, ὡς λέγουσιν, ἐκ νοσήματος. Τὸν τάφον τοῦ Κίμωνος ἔσεβον καὶ ἐτίμων οἱ Κιτιεῖς, κατὰ προτροπὴν τοῦ θεοῦ, μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ Πλουτάρχου.

Ἐξ ὧν ἀνωτέρω ἀνέφερα, συμπεραίνουσιν ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτο συμμιγῆς ἐκ τε τῆς φοινικικῆς φυλῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς, ὑπερτεροῦσης τῆς τελευταίας κατ' ἀριθμὸν, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἀπερόφησεν, ὡς ἦτο φυσικόν, τὸ μικρότερον, σήμερον δὲ, πλὴν τῆς τουρκικῆς φυλῆς, ἧτις ἐγκατέστη ἐν τῇ νήσῳ ὡς κυρίαρχος καὶ διατελεῖ κεχωρισμένη τῶν Ἑλλήνων, ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου δύναται νὰ θεωρηθῇ καθαρῶς ἑλληνικός.

Περὶ τούτου ὅμως ἠγέρθησαν δισταγμοὶ τινες τοῖς ἀρχαιολόγοις ἕνεκεν εὐρεθειῶν ἐν τῇ νήσῳ ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς παρατηρεῖται ἰδιαιτέρον ἀλφάβητον, διάφορον τοῦ εἰς Ἑλλάδα ἐκ Φοινίκης εἰσαχθέντος Καδμικοῦ. Οὗτοι ὑπέθεσαν ἐκ τοῦ ἀλφάβητου ἐκεῖνου ὅτι ὑπῆρξε καὶ γλῶσσα ἰδία κυπριακῆ, συγγενῆς μᾶλλον τῆς ἀσσυριακῆς. Ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα τοῦτο πίπτει εὐθὺς ὡς ἀναλογισθῆ τις, ὅτι οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἀποικισθέντες Ἕλληνας ἀπωκίσθησαν ἐκεῖ πρὶν ἢ γενῆ χρῆσις ἐν Ἑλλάδι τοῦ Καδμικοῦ ἀλφάβητου, διὸ ἦσαν κατ' ἀκολουθίαν ἠναγκασμένοι νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εὗρον ἐκεῖ πρὸς διερμηνεύσιν τῶν ἐννοιῶν των. Ἀπεδείχθη προσέτι ὅτι ἡ γλῶσσα, ἧν ὠμίλου, ἦτο ἑλληνικὴ ἀρχαίου τινός τύπου, ἀλλὰ γλῶσσα εἰσέτι ἀμόρφωτος καὶ ἄξεστος.

Ὁ κ. Περρὸ ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ περὶ φοινικικῆς τέχνης, ὁμιλῶν περὶ Κυπρίων, κακίζει αὐτούς ὡς μὴ δεῖξαντας ποτὲ πολὺν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας των ζῆλον, καὶ ὅτι πάντοτε ἦσαν πρόθυμοι νὰ δεχθῶσιν ἕνα οἰονδήποτε κύριον. Συμπεραίνει μάλιστα ὅτι καὶ οἱ σημερινοὶ Κύπριοι δὲν θὰ φέρωσι τὴν Ἀγγλίαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν νῆσον των, ὡς ἠνάγκασαν αὐτὴν νὰ πράξῃ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν οἱ Ἕλληνας Ἐπτανήσιοι. Μεθ' ὅσα καὶ ἂν λέγῃ ὁ σοφὸς Γάλλος, ἡμεῖς γινώσκουμεν ὅτι ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς πλέον ἢ ἀπαξ καὶ οἱ σημερινοὶ Κύπριοι ἐξέφρα-

σαν τὴν ζωηρὰν ἐπιθυμίαν των πρὸς τὴν ἐνωσιν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Τὸ μέλλον δὲ θὰ δεῖξῃ κατὰ πόσον ἡ τοιαύτη ἐπιθυμία ἔχει βᾶσιν ἀκλόνητον εἰς τὰς καρδίαις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐκεῖνου πληθυσμοῦ.

Ἐκ τῶν ἐν Κύπρῳ διαβημάτων ἄλλοτε ναῶν, μόνον τὰ θεμέλια τινῶν ἐξ αὐτῶν ἐγνώσθησαν, ἀλλὰ λείψανα αὐτῶν σπουδαῖα ὁπωσοῦν δὲν ὑπάρχουσιν. Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς μόνον περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Πάφου λέγουσιν ὀλίγα τινά, τοῦ ὁποίου τοιαύτη ἦτο ἡ φήμη, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ ῥωμαῖος Τίτος, μετὰ τὸν ἰουδαϊκὸν πόλεμον, δὲν ὤκνησε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ ἱερόν τῆς Παφίας Ἀφροδίτης, οὐ ἐθαύμασε τὸν πλοῦτον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ὑπὸ διαφόρων βασιλείων πλοῦσιζα ἀριερώματα.

Περὶ δὲ τοῦ ἐν Καρχηδόνι ναοῦ τοῦ Βάαλ-Ἐχμοῦν γινώσκουμεν ὅτι ἦτο τὸ ὠραιότερον καὶ πλουσιώτερον τῶν ἐν τῇ πόλει ἐκεῖνη θρησκευτικῶν οἰκοδομημάτων. Εἰς τὸν θεόν τοῦτον οἱ Καρχηδόνοι προσέφερον ἀνθρωπίνας θυσίας, ἀποσπῶντες τὰ βρέφη ἀπὸ τῶν κόλπων τῶν ὀδυρομένων μητέρων καὶ ρίπτοντες αὐτὰ εἰς τὴν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ ἀγάλματος καιομένην πυράν. Τὸ βάρβαρον τοῦτο θρησκευτικὸν ἔθιμον, αὐτὸς ὁ ἀρχὼν τῶν Συρακουσῶν Γέλων νικήσας, ὑπέχρεωσε νὰ τὸ καταργήσῃ διὰ τῆς περὶ εἰρήνης συνθηκῆς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Συρακουσίων συνθήκης ὠραία ἀληθῶς πράξις φιλανθρώπου πολιτικῆς, ὁμοίαν τῆς ὁποίας δυσκόλως ἴσως θὰ εὕρη τις ἐν τῇ νεωτέρῃ ἱστορίᾳ!

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ναὸς ἦτο ἐν μέσῳ τῆς πόλεως ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Βύρσης, εἶτε τῆς Ἀκροπόλεως, λόφου ὑψηλοῦ ἐξήκοντα μέτρα ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ δεσπόζοντος οὕτω τῆς ὅλης πόλεως, ἀνήρχοντο δὲ εἰς αὐτὸν δι' ἀποβαθρᾶς ἐξ ἐξήκοντα βαθμίδων. Ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν οὐδὲν εὐρέθη ἐκ τοῦ παλαιοῦ ναοῦ, διότι τὰ εὐρεθέντα συντρίμματα ἀνήκουσιν εἰς τὸν ναόν, ὃν ἠγείραν οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες. Ὅσα δὲ μετεκομίσθησαν ἐκ Καρχηδόνας ἀγάλματα εἰς Ῥώμην, ἦσαν τὰ ἀρπαγέντα ὑπὸ τοῦ Ἀμίλκα ἐκ τοῦ ἐν Ἀχραδινῇ ναοῦ τῆς Δήμητρος καὶ Περσεφόνης, καὶ ἄλλα τινά, ἃ εἰργάσθησαν Ἕλληνας καλλιτέχναι κατὰ παραγγελίαν τῶν Καρχηδονίων. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω φαίνεται ὅτι οἱ Καρχηδόνοι περὶ τοὺς πολέμους καὶ τὸ ἐμπόριον κυρίως ἀσχολούμενοι, οὐδεμίαν περὶ τέχνης εἶχον ἰδέαν, ὥστε πρὸς κόσμησιν τῶν ναῶν καὶ πλοικτιῶν των ἤρπαζον ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων ἀγάλματα καὶ ἄλλα καλλιτεχνήματα. Ἀλλ' ὁ παλαιὸς ἐν τῇ ἀκροπόλει ναὸς ὑπῆρξε προσέτι τὸ θέατρον τραγικωτάτου καὶ αἰματηροτάτου δράματος, δι' οὗ συνετελέσθη ἡ τελεία τοῦ Καρχηδονικοῦ κράτους καταστροφή. Ἡ πόλις, ἡ γιγαντιαίως παλαίσασα κατὰ τῆς Ῥώμης, ἐμελλεν ἐπὶ τέλους νὰ ἐνδῶσῃ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΙΑ ΑΤΜΟΠΛΟΙΑ

Ἐν Σαιν Ναζαίρ τῆς Γαλλίας καθεικίσθη τελευταίως τὸ ἀτμόπλοιον «Σαβοῖα», μήκους 117 μέτρων, πλάτους 18,50, ἔχον ἐκτοπισμὸν 15,500 τόννων, μὲ δύο μηχανὰς δυνάμει 22.000 ἵππων καὶ ταχύτητος κατὰ τὰς δοκιμὰς 22 κόμβων καθ' ὥραν, ἧτοι 40 χιλιομέτρων. Εἶναι προωρισμένον διὰ τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἡ μέση αὐτοῦ ταχύτης μεταξὺ Χάρης καὶ Νέας Ὑόρκης θὰ εἶνε 20 κόμβων, ἧτοι θὰ διαπλεύσῃ τὰ 3000 μίλια τὰ χωρίζοντα τοὺς δύο τούτους λιμένας εἰς διάστημα μικρότερον τῶν 6 ἡμερῶν.

Ἡ «Σαβοῖα» θὰ εἶνε τὸ ὠραιότερον τῶν πλοίων τῶν ἀποτελούντων τὸν ὑπερωκεανίον τῆς Γαλλίας στόλον, θὰ ἔχῃ δὲ θέσεις διὰ 450 ἐπιβάτας ἀ' θέσεως, 150 β', 400 γ', περιλαμβανομένων δὲ καὶ τῶν 380 ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος, τὸ σύνολον τῶν ἐν αὐτῇ θὰ ἀνέλθῃ εἰς 1380 πρόσωπα.

Πλὴν τῆς «Σαβοῖας» ὅμως καὶ ἄλλο ἀτμόπλοιον, ἡ «Λορραίνη», τῶν αὐτῶν περίπου διαστάσεων καὶ τῆς αὐτῆς ταχύτητος, θὰ ἀρχίσῃ προσεχῶς τοὺς ὑπερωκεανίους πλοῦς, δι' οὗς ἀποκτᾷ οὕτως ἡ Γαλλία δύο ἀριστα πλοῖα. Διότι μέχρι σήμερον ὑστέρει ὡς πρὸς τοῦτο, ἡ δὲ «Τουρραίνη», τὸ καλλήτερον αὐτῆς πλοῖον, καθεικυσθέν τῷ 1891 ἔχει ταχύτητα μέσην 18 κόμβων τὴν ὥραν καὶ ὁ ἀνώτατος ὅρος ἐφθασεν εἰς 19 κόμβους καὶ 59. Ἀλλὰ πλοῖα ἄλλων κρατῶν ὑπερβαίνουν πολὺ τὰ γαλλικὰ καὶ ἰδοῦ μικρὰ αὐτῶν στατιστικῇ :

Table with 2 columns: Ship Name / Origin and Speed (κόμβους). Includes entries for Germany, England, and France.

Ὁ «Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος» τὸ παρελθὸν ἔτος διὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ταξίδιον μεταξὺ Σούθαμπτον καὶ Νέας Ὑόρκης ἐχρειάσθη μόνον 5 ἡμέρας καὶ 17 ὥρας.

Ἐτοιμάζεται ὅμως νῦν ἡ «Γερμανία», ἧτις πρό τινος καθεικίσθη ἐν Στετίνῳ καὶ ἧτις ἔχουσα μήκος 209 μέτρων, ἐνῶ ὁ «Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος» ἔχει τοιοῦτον 197 μέτρων, θὰ πραγματοποιήσῃ ταχύτητα 23 κόμβων.

Αἱ πρόοδοι αἱ ἀπὸ τοῦ 1864 μέχρι τοῦ 1900 κατορθωθεῖσαι ἐν τοῖς ὑπερωκεανίοις πλοίοις εἶνε καταπληκτικαί. Τὸ μήκος τῶν πλοίων, τὸ ὅποιον ἦτο τότε 110 μέτρων ἀνῆλθεν εἰς 210. Ἡ ταχύτης ἀπὸ 11 κόμβων ἀνῆλθεν εἰς 22, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ταχύτητος ἠὔξησαν καὶ τὰ ἔξοδα τῶν πλοίων. Τῷ 1866 τὸ γαλλικὸν ἀτμόπλοιον «Οὐασινγκτόν» ἐδαπάνη δι' ἄνοδον καὶ ἐπάνοδον μεταξὺ Χάρης καὶ Νέας Ὑόρκης 36,000 φρ. γαιανθράκων. Σήμερον ἡ «Τουρραίνη» τρώγει κατ' ἐκφρασιν τῶν ναυτικῶν 107,510 φρ. καὶ ἡ «Σαβοῖα» θὰ φάγῃ 147,000. Ὁ «Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος» καὶ ἡ «Λου-

εἰς τὸν σκληρὸν καὶ ἀκαταμάχητον αὐτῆς ἐχθρὸν. Αἱ σκληραὶ περὶ παραδόσεως προτάσεις αἱ αἰετοποτε δεκταὶ γινόμεναι ὑπὸ τῶν πολιορκουμένων καὶ αἰετοποτε σκληρότερον ἀναπροτεινόμεναι ὑπὸ τῶν πολιορκούντων, ἐξήντησαν τὴν ὑπομονὴν τῶν πρώτων, οἵτινες καὶ τοι ὀλίγοι ἐναπομείναντες ἀπεφάσιον νὰ ταφῶσι μᾶλλον ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ των ἢ νὰ παραδεχθῶσι τοὺς σκληροὺς ὄρους τῶν Ῥωμαίων. Κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν δειλιάσας ὁ Ἀσδροῦβας ἠυτομόλησε πρὸς τὸν ἐχθρὸν ζητῶν τὴν σωτηρίαν του, ἀλλ' ἡ ἀγέρωχος γυνὴ του δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ἀναβᾶσα εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ναοῦ κατηράσθη τὸν ἄνανδρον ἄνδρα τῆς καὶ ἐφώναξεν εἰς τὸν Σκιπίωνα νὰ τιμωρήσῃ τὸν προδῶσαντα τὴν πατρίδα του, τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του. Ἡδὴ ἡ πυρκαϊά, ἧν εἶχον ἀνάψῃ οἱ μείναντες φυγάδες, ἐλυμαίνετο τὸν ναόν, καὶ τότε ἡ γυνὴ ἐκεῖνη, σφαγιάσασα τὰ τέκνα τῆς, ἐρρίφθη καὶ αὐτὴ ἐντὸς τῶν φλογῶν, ὅπου εὗρεν ὀδυνηρὸν θάνατον. Διηγεῖται ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος, αὐτόπτης τῶν γενομένων, ὅτι ὁ ῥωμαῖὸς στρατηγὸς Σκιπίων, ἰστάμενος ἐπὶ τινος λόφου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐβλεπε τὴν καταστρεφόμενην πόλιν, ἀντὶ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν μέθην τῆς νίκης, κατελήφθη ὑπὸ μελαγχολικῶν ἰδεῶν σκεπτόμενος τὸ μέλλον τῆς πατρίδος του Ῥώμης. Τότε ἤκουσεν αὐτὸν ἀπαγγέλλοντα τοὺς στίχους τούτους τοῦ Ὀμήρου :

«Ἔσσετ' ἤμαρ ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρὴ
Καὶ Πρίαμος καὶ λαὸς ἐὺμμελίῳ Πρίαμοιο.»

Ἐκ τῆς Καρχηδόνας οὐδὲν ἀπέμεινε λείψανον μαρτυροῦν τὴν πρώτην ὀλβιότητα καὶ δύναμιν. Καὶ αὐτὸς ὁ μέγας καὶ πολυτελής ναυτικός καὶ στρατιωτικὸς λιμὴν κατεχώσθη ὑπὸ τῶν καταφερομένων χωμάτων, καὶ μόνον λείψανά τινα δυσδιάκριτα μένουσι νῦν καλυπτόμενα ὑπὸ τὰ φύλλα τῶν φυομένων ἀγριοσυκῶν.

Ἐν Κερκίρα, Ἀπρίλιος 1900.

Γ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Πῶς ἐξαλείφεται ἡ κακὴ ὁσμὴ τῆς ἀναπνοῆς : Τὸ καλλήτερον καὶ ἀπλούστερον μέσον εἶνε γαρ-γαιρισμὸς διὰ πλύσεως τοῦ στόματος ἐπαναλαμβανόμενοι πολλάκις τῆς ἡμέρας καὶ ἀπαξ ἐκάστοτε διὰ τῆς ἐξῆς διαλύσεως : 15 γραμ. χλωρικής ποτάσης ἐντὸς 1 λίτρας ὕδατος.

κανία καταναλίσκουσι περίπου 160,000 φρ. Τὰ ἐτήσια ἔξοδα διὰ 52 ταξίδια ἐστοίχιζον ἄλλοτε εἰς τὴν Ὑπερωκεάνιον Ἐταιρίαν 9,360,000 φρ. Σήμερον μὲ στόλον ὡς ἡ «Σαβοῖα» θὰ ἀνέλθωσιν εἰς 24,350,000 φρ. Τέλος ἡ «Οὐασικτών» τῷ 1864 ἐστοίχισε 3 ἑκατομμύρια, ἡ «Καμπανία» τῷ 1884 7,500,000, ἡ «Τουρραίνη» τῷ 1891 9 ἑκατομμύρια καὶ ἡ «Σαβοῖα» θὰ στοιχίσῃ 12 ἑκατομμύρια. Εἰς 35 ἔτη ἡ δαπάνη ἐξῆλασται. Ἀλλὰ καὶ ποῖαι μεταβολαί! Τὸ πρῶτον ἀτιμολοιοῦν, τὸ ὅποιον διέπλευσε τὸν Ὑκεανὸν τῷ 1819, ἔκαμε 41 ἡμέρας διὰ νὰ φθάσῃ εἰς Νέαν Ὑόρκην. Σήμερον ἀρκοῦσιν 6 ἡμέραι. Καὶ αὐριοί; Τίς οἶδε; Τρεῖς ἡμέραι ἴσως θὰ εἶνε καὶ πολλαί. Δ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Τὰ αὐτὰ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Ἀγγλία εἰσάγει τὰ περισσότερα αὐτὰ πασῶν τῶν ἐπικρατειῶν. Ἡ εἰσαγωγὴ αὐτῶν ἀνῆλθε τῷ 1897 εἰς 109 ἑκατομμύρια φρ. καὶ τῷ 1898 εἰς 111 ἑκατομμύρια. Εἰς τοὺς ἀριθμοὺς τούτους ἡ Ρωσία ἀντιπροσωπεύεται πρώτη μὲ 24 ἑκατομμύρια, ἔπειτα ἔρχεται ἡ Γαλλία καὶ ἡ Γερμανία ἑκάστη μὲ 20 ἑκατομμύρια, τὸ Βέλγιον μὲ 18 καὶ ἡ Δανία μὲ 17.

Ἐν Γερμανίᾳ τελευταίως συνέστη ἔμπορικὸν συνδικατὸν αὐτῶν διὰ τὴν ἐξαγωγὴν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπερ κατέστησε μεγάλως ἀποθῆκας τούτων εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις, ἰδίως δ' ἐν Σέμνιτς καὶ Λειψία. Ἐγγυᾶται δὲ τὴν νομιότητα καὶ τὸ εὐγευστὸν αὐτῶν. Ὑπεχρέωσε δὲ πάντας τοὺς προμηθευτὰς αὐτῶν ἵνα ἐπὶ τούτων ἀναγράψωσι σημεῖα ὀρίσμενα ἵνα ἐξελέγχῃται ἡ νομιότης. Ἀγοραστῆς δ' ὅστις ἤθελεν εὐραὶ μεταξὺ τῶν πωληθέντων αὐτῶν αὐτῶν μὴ πρόσφατον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λάβῃ ἀνευ πληρωμῆς 15 νοπτά. Οἱ πωλήσαντες δὲ αὐτὰ ἐφθαρμένα ἀποκλείονται τῆς πωλήσεως αὐτῶν.

Ἀμερικανικὴ ἰδιοτροπία.

Νεκρὰ ἀμερικανίς, ὀνομαζομένη Σοφία Χριστιαν, ἐπεχείρησε τὸ ἐξῆς ἔργον ἀπὸ ἡλικίας δεκατεσσάρων ἐτῶν: Συνοδεύει πᾶσαν κηδεῖαν ἀξίαν λόγου εἰς τὴν πολιτείαν τῆς Πανσιλβανίας. Ἐῖτε πλησίον τῆς κατοικίας τῆς συμῆθ' θάνατος, εῖτε εἰς ἀπόστασιν 300 χιλιομέτρων, εῖτε βρέχει, εῖτε χιονίζει, εῖτε ὁ ἥλιος καίει ὡς μύλυθος, ἢ μὲς Χριστιαν ἐνδύεται καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν κηδεῖαν, κρατεῖ δὲ ἡμερολόγιον τακτικώτατον, κατὰ τὸ ὅποιον παρῆσθη μέχρι τοῦδε εἰς 6,054 κηδεῖας, ἧτοι εἰς 340 κατὰ μέσον ὄρον δι' ἕκαστον ἔτος.

Μετάδοσις φυματιώσεως.

Ρωσικὴ ἐφημερίς ἀναφέρει τὸν ἐξῆς περιεργότατον τρόπον μεταδόσεως τῆς φυματιώσεως:

Ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος παρετηρήθη ὅτι 20 ὑπάλληλοι τῆς δημοτικῆς εἰς Χαρκώφ προσεβλήθησαν ὑπὸ φυματιώσεως, ἰδίως δ' ἐκεῖνοι, οἵτινες ἠσχαλοῦντο εἰς τὸ ἀρχεῖον.

Οἱ ἱατροὶ προσέβησαν εἰς μικροβιολογικὰς ἐρεῦ-

νας ἐπὶ τῶν ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου καὶ ἐβεβαιώθη ὅτι ἦσαν πλήρη βακτηρίων τοῦ Κόχ. Γενομένης δὲ ἀνακρίσεως ἀνεκαλύφθη ὅτι εἰς ἕκ τῶν πρώτων ὑπαλλήλων τοῦ ἀρχείου ἦτο φθισικός, εἶχε δὲ τὴν φρικώδη συνήθειαν νὰ βρέχῃ διὰ σιάλου τὸν δάκτυλον καὶ νὰ φυλλομετρῇ τὰ ἐγγράφα.

Φυλὴ γιγάντων.

Ὁ ἄγγλος λοχαγὸς Οὐέλδου ἐπανελθὼν ἐσχάτως εἰς Λονδίνον μετὰ μικρὸν ταξίδιον εἰς Ἀβυσσινίαν, ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἀνεῦρε φυλὴν, καλουμένην Τίρκανάς, ἧτις ἀποτελεῖται ἐξ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν γιγάντων, ἧτοι ὕψους 2 μέτρων μέχρι 2.30. Αἱ κοντότεραι γυναῖκες τῆς φυλῆς ταύτης εἶχον ἀνάστημα 1.75 μέτρων. Οἱ γίγαντες οὗτοι εἶνε μᾶλλον ἡπίου χαρακτήρος, ἔχουν δὲ ἦθη φιλόξενα καὶ ζῶσι κατὰ μικροὺς συνοικισμούς.

Ἰάκωβος Σμιθ.

Ἐφθασεν ἐσχάτως εἰς Ἀγγλίαν προερχόμενος ἐξ Ἀμερικῆς ὁ «ὕπ' ἀριθμὸν 1534 Ἀγγελιαφόρος» τῶν τηλεγραφείων τῆς Νέας Ὑόρκης, ὁ ἀποσταλὴς ὑπὸ τῶν Ἀμερικανοπαίδων νὰ ἐγχειρίσῃ πρὸς τὸν πρόεδρον Κρούγερ ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας ἐκφράζουσι τὰ ὑπὲρ τῶν Βόερς αἰσθήματά των.

Ὁ «ὕπ' ἀριθμὸν 1534 Ἀγγελιαφόρος» ὀνομάζεται Ἰάκωβος Σμιθ, ζωηρὸς δεκαεξαετῆς νεανίας, καὶ ἐκ Λονδίνου μετέβη εἰς Παρισίους, ὁπότεν θὰ κατευθυνθῇ εἰς Τράνσβααλ, ὅπως ἰδιοχείρως ἐγχειρίσῃ τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποῖαν ὑπέγραψαν 28,000 μαθηταὶ τῶν σχολείων τῆς Φιλαδέλφειας. Συνοδεύεται δὲ ὑπὸ συντάκτου τῆς «Βορειοαμερικανικῆς τῆς Φιλαδέλφειας» ἐφημερίδος, ἧτις ἀνέλαβε νὰ στείλῃ τὴν ἐπιστολήν τῶν μαθητῶν.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι, μαθηταὶ τῶν δημοσίων σχολείων τῆς Φιλαδέλφειας, ὅπου οἱ προπάτορές μας ἀνέλαβον τὸν θαυμάσιον καὶ ἐπιτυχῆ ἀγῶνα ἐναντίον τῶν ἀγγλικῶν καταπίσεων, ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐκφρασομεν πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς τοὺς μαχητὰς τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Δημοκρατίας τὸν μέγαν θαυμασμόν μας διὰ τὴν ἐτοιμότητα καὶ τὸ θάρρος, τὰ ὁποῖα ἀνέστειλαν τὴν ἀγγλικὴν ἐισβολὴν εἰς τὸ Τράνσβααλ καὶ οἱ ὑπογεγραμμένοι προσθέτουσι τὰς πλέον διαπύρους εὐχὰς των, ὅπως εἶνε θρίαμβος διὰ τὴν Νοτιοαφρικανικὴν Δημοκρατίαν τὸ τέλος τοῦ πολέμου εἰς ὃν ἐρρίθθησαν οἱ Βόερς, παρακινούμενοι ἀπὸ εὐγενεῖς αἰτίας, καὶ τὸν ὅποιον ἐπεχείρησαν ἀδίως οἱ Ἀγγλοί.»

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Καθάρισμα φιαλῶν.

Αἱ φιάλαι ἐξ ἑλαίου ἢ ἄλλων λιπαρῶν ὑγρῶν καθαρίζονται ἐντελῶς ἐν βρασμῶν ἐντὸς αὐτῶν μικρὰ τεμάρια σιουδήποτε στυποχαρτου καὶ ὕδωρ κατ' ἐπανάληψιν.